

tiae undecunq̄ue in domum confluerunt, ut quasi A nihil amisisset, unam partem haberet, pars vero altera justo esset patientiae merces. Sed cur et equos, et mulos, et camelos, et oves, et agros et omnes opulentiae delicias duplo recepit, liberorum vero numerus mortuis par prodiit? Quoniam bruta animalia et caducæ omnes divitiæ penitus interierant: liberi vero licet mortui, optima sui parte vivebant. Itaque aliis filiis filiabusque iterum a Conditore ornatus, etiam hanc possessionem habebat duplicatam. Alii enim parentibus in vita afferebant lætitiā: alii, qui scilicet prævissent, genitorem exspectabant, omnes Job circumstaturi, ubi humanæ vitæ iudex congregaverit Ecclesiam universalem, ubi tuba adventum regis denuntians, edito in sepulcris sonitu vehementiore, corporum B depositum reposecet. Tunc et nunc qui videntur mortui esse, viventibus citius sistentur opifici universorum. Idcirco, opinor, cum reliquas opes geminatas ei admensus fuisset, liberos tamen numero pares ei sufficere iudicavit. Vides quot et quanta justus ille Job per patientiam sibi congesterit bona? et tu igitur, si quid tibi molesti ex hesterno igne, qui dæmonum insidiis incensus est, accidit, id patienter ferto, et quam damnum intulit tristitiam cogitationibus melioribus consopito. Et juxta id quod scriptum est, *Iacta super Dominam curam tuam, et ipse te enutriet*¹. Ipsum decet gloria in sæcula sæculorum. Amen.

ῥῆψορ ἐπὶ Κύριον τὴν μέριμνάν σου, καὶ αὐτός σε διαθρέψει. Αὐτῷ πρέπει (18) ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

AD ADOLESCENTES,

Quomodo possint ex gentiliū libris fructum capere.

1. Invitant me multa, ut dem vobis, adolescentēs, consilium de iis quæ optima iudico, quæque vobis morem gesturis profutura esse existimavi. Cum enim id ætatis sim, fuerimque jam exercitatus multis rebus, et mutationem illam, qua omnia decentur, satis superque in utramque partem sim expertus, hinc factus sum rerum humanarum peritus, sic ut vitam recens instituentibus quasi viam tutissimam ostendere possim. Præterea statim post parentes necessitudine naturæ et propinquitate vobis ita conjunctus sum, ut ego non minori vos benevolentia prosequar, quam vestri patres: vos vero, nisi forte mea de vobis existimatio me deci-

¹ Psal. lrv, 23.

(15) Illud, τῷ καλλίστῳ μέρει τῆς φύσεως, ita, si mavis, interpretari potes, *optima naturæ parte.*

(16) Veteres aliquot libri ἀπαιτήση. Editi ἀπαρτήσαι. Mox codices nonnulli καὶ οἱ νῦν. Deerat articulus in vulgatis. Subinde duo mss. περιστήονται τὸν... δημιουργόν, *circumstabant opificem.*

(17) Colb. primus ἐπιμερίσας.

(18) Sic libri veteres. Vox πρέπει deest in vulgatis.

(¹) Eximiam hanc orationem, ad mss. in Bibliotheca Regia asservatos collatam Parisiis, anno 1819, in-8°, edidit C. A. F. Fremion, in Facultate Parisiensi humaniorum litterarum professor. Ejus editionem in recensione textus sequimur; codicum vero ab eo adhibitorum notitiam et varias lectiones infra exhibemus. Edit. Patr.

πανταχόθεν ὁ πλοῦτος συνέβρυσεν, ἵνα τὸ μὲν ὡς μηδὲν ἀπολωλεκῶς ἔχη, τὸ δὲ ὑπάρξῃ τῆς καρτερίας τῷ δικαίῳ μισθῷ. Διὰ τί δὲ ἵππους μὲν, καὶ ἡμιόνους, καὶ καμήλους, καὶ πρόβατα, καὶ γεώργια, καὶ πᾶσαν τὴν τῆς περιουσίας τρυφήν ἐκ τοῦ διπλάσιονος ὑπεδέξατο, ὁ τῶν παίδων δὲ ἀριθμὸς ἴσος τοῖς ἀποθανούσιν ἐβλάστησεν; Ὅτι τὰ μὲν ἄλογα κτήνη, καὶ πᾶς ὁ πλοῦτος διαφθειρόμενος, εἰς τελείαν ἤλθεν ἀπόλειαν· οἱ παῖδες δὲ, καὶ τεθνεῶτες, ἔζων τῷ καλλίστῳ μέρει τῆς φύσεως (15). Κοσμηθεὶς οὖν αὐθις ἐτέροις υἱοῖς καὶ θυγατρᾶσιν ὑπὸ τοῦ κτίσαντος, καὶ τοῦτο εἶχε κτῆμα διπλοῦν. Οἱ μὲν γὰρ παρήσαν τὴν ἐν τῷ βίῳ τοῖς γεννήσασιν εὐφροσύνην παρέχοντες, οἱ δὲ προσοδεύσαντες ἀνέμενον τὸν φυτεύσαντα· τότε πάντες περιστησόμενοι τὸν Ἰῶβ, ὅταν ὁ κριτῆς τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς συναγάγῃ τὴν Ἐκκλησίαν τὴν πάνδημον· ὅταν ἡ σάλπιγξ, ἡ τὴν τοῦ βασιλέως ἐπιδημίαν σημαίνουσα, τοῖς τάφοις σφοδρότερον ἐμβοήσασα, τὴν τῶν σωμάτων ἀπαιτήσῃ (16) παρακαταθήκην. Τότε καὶ οἱ νῦν εἶναι δοκοῦντες νεκροὶ θάπτου τῶν ζώντων παραστήσονται τῷ τῶν ὄλων δημιουργῷ. Διὰ τοῦτο, οἶμαι, διπλοῦν τὸν ἄλλον πλοῦτον ἐπιμετήρησας (17) αὐτῷ, τοῖς παισὶν ἀρκεῖσθαι τοῖς ἴσοις αὐτῶν ἐδικαίωσεν. Ὅρᾳς ὅποσα ὁ δίκαιος Ἰῶβ ἐκ τῆς ὑπομονῆς ἐαυτῷ συνέλεξεν ἀγαθὰ; Καὶ σὺ τοίνυν, εἰ τί σοι προσεπέλασε δυσχερὲς ἀπὸ τοῦ χθὲς ἀναφθέντος πυρός ἐκ τῆς τῶν δαιμόνων ἐπιβουλῆς, τοῦτο καρτέρησον, καὶ τὴν ἐκ τοῦ πάθους ἀνίαν κρείττοσι κατεύνασον λογισμοῖς· καὶ κατὰ τὸ γεγραμμένον, Ἐπίβρασον λογισμοῖς (18) ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ (19),

Ὅπως ἂν ἐξ Ἑλληνικῶν ὠφελοῦντο λόγων (¹).

1. Πολλὰ με τὰ παρακαλοῦντά ἐστι ξυμβουλευσαι ὑμῖν, ὦ παῖδες, ἃ βέλτιστα εἶναι κρίνω, καὶ ἃ ξυνοῦσαι ὑμῖν ἐλομένοις πεπίστευκα. Τό τε γὰρ ἡλικίας οὕτως ἔχειν, καὶ τὸ διὰ πολλῶν ἤδη γεγυμνάσθαι πραγμάτων, καὶ μὴν καὶ τὸ τῆς πάντα παιδευούσης ἐπ' ἄμφω μεταβολῆς ἱκανῶς μετασχεῖν, ἐμπειρόν με εἶναι τῶν ἀνθρωπίνων πεποίηκεν, ὥστε τοῖς ἄρτι καθισταμένοις τὸν βίον ἔχειν ὡς περ ὁδοῦ τὴν ἀσφαλεστοτάτην ὑποδεικνύναι. Τῇ τε παρὰ τῆς φύσεως οἰκειότητι εὐθὺς μετὰ τοὺς γονεάς ὑμῖν τυγχάνω, ὥστε μήτε αὐτός (20) ἑλαττόν τι πατέρων εὐνοίας νέμειν ὑμῖν, ὑμᾶς τε (21) νομίζω, εἰ μὴ τι ὑμῶν διαμαρτάνω τῆς γνώμης, μὴ ποθεῖν τοὺς τεκόντας, πρὸς ἐμὲ βλέ-

(19) Reg. primus et tertius ὁμιλία εἰς τοὺς, etc. Sed nomen homiliæ huic libello convenire nullo modo posse, res ipsa loquitur. Reg. secundus τοῦ αὐτοῦ εἰς τοὺς νέους, ὅπως. Editio utraque ut in contextu. Vide Ducæum in hunc libellum.

(20) Utraque editio μήτε αὐτόν. Antiqui sex libri αὐτός.

(21) Vulg. δέ. Edit.

ποντας. Εἰ μὲν οὖν προθύμως δέχοισθε τὰ λεγόμενα, τῆς δευτέρας τῶν ἐπαινουμένων ἐσεσθε παρ' Ἡσιόδῳ τάξεως· εἰ δὲ μὴ, ἐγὼ μὲν οὐδὲν ἂν εἴποιμι δυσχερὲς, αὐτοὶ δὲ μέμνησθε τῶν ἐπῶν δηλονότι, ἐν οἷς ἐκεῖνός φησι (21*)· Ἄριστον μὲνεῖναι τὸν παρ' ἑαυτοῦ τὰ δέοντα ξυνορῶντα· ἐσθλὸν δὲ κάκεινον τὸν τοῖς παρ' ἐτέρων ὑποδειχθεῖσιν ἐπόμενον· τὸν δὲ πρὸς οὐδέτερον ἐπιτήδειον, ἀχρεῖον εἶναι πρὸς ἅπαντα.

2. Μὴ θαυμάζετε δὲ, εἰ καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν εἰς διδασκάλους φοιτῶσι, καὶ τοῖς ἐλλογιμοῖς τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν, δι' ὧν καταλειπίτασι λόγων, συγγινομένοις ὑμῖν, αὐτὸς τι παρ' ἑμαυτοῦ λυσιτελέστερον ἐξευρηκέναι φημί. Τοῦτο μὲν οὖν αὐτὸ καὶ ξυμβουλευσῶν ἦκω, τὸ μὴ δεῖν εἰς ἅπασι τοῖς ἀνδράσι τούτοις, ὡσπερ πλοῦτον τὰ πηδάλια τῆς διανοίας ὑμῶν παραδόντας, ἤπερ ἂν ἄγῳσι, ταύτη συνέπεσθαι· ἀλλ' ἔσον ἐστὶ χρήσιμον αὐτῶν δεχομένους, εἰδέναι τί χρῆ καὶ παριδεῖν. Τίνα οὖν ἐστὶ ταῦτα, καὶ ὅπως διακρινόμεν, τοῦτο δὴ καὶ διδάξω ἔνθεν ἐλών. Ἡμεῖς, ὦ παῖδες, οὐδὲν εἶναι χρῆμα παντάπασιν τὸν ἀνθρώπινον βίον τοῦτον ὑπολαμβάνομεν, οὐτ' ἀγαθόν τι νομίζομεν ἄλλως, οὐτ' ὀνομάζομεν, ὃ τὴν συντέλειαν ἡμῖν ἄχρι τούτου παρέχεται. Οὐκ οὖν προγόνων (22) περιφάνειαν, οὐκ ἰσχὺν σώματος, οὐ κάλλος, οὐ μέγεθος, οὐ τὰς παρὰ πάντων ἀνθρώπων τιμὰς, οὐ βασιλείαν αὐτὴν, οὐχ ὅτι ἂν εἴποι τις τῶν ἀνθρωπίνων, μέγα, ἀλλ' οὐδὲ εὐχῆς ἀξίον κρίνομεν, ἢ τοὺς ἔχοντας ἀποβλέπομεν· ἀλλ' ἐπὶ μακρότερον πρόβλεψαι ταῖς ἐλπίσι, καὶ πρὸς ἑτέρου βίου παρασκευῆν (23) ἅπαντα πράττομεν. Ἄ μὲν οὖν ἂν συντελεῖ πρὸς τοῦτον ἡμῖν, ἀγαπᾶν τε καὶ διώκειν παντὶ σθένει χρῆναί φασιν· τὰ δὲ οὐκ ἐξικνούμενα πρὸς ἐκεῖνον, ὡς οὐδενὸς ἀξία παρορᾶν. Τίς δὴ οὖν οὗτος ὁ βίος, καὶ ὅπη καὶ ὅπως αὐτὸν βιωσόμεθα, μακρότερον μὲν ἢ κατὰ τὴν παροῦσαν ὁρμὴν ἐφικέσθαι, μειζόνων δὲ ἢ καθ' ὑμᾶς ἀκρατῶν ἀκούσαι. Τοσοῦτόν γε μὴν εἰπὼν, ἱκανῶς ἂν ἴσως ὑμῖν ἐνδειξαίμην, ὅτι πᾶσαν ὁμοῦ τὴν, ἀφ' οὗ γεγονάσιν ἄνθρωποι, τῷ λόγῳ τις συλλαβῶν καὶ εἰς ἕν ἀπορροίας εὐδαιμονίαν, οὐδὲ πολλοστῶ μέρει τῶν (24) ἀγαθῶν ἐκείνων εὐρήσει παρισυμμένην, ἀλλὰ πλείον τοῦ ἐν ἐκείνοις ἐλαχίστου τὰ σύμπαντα τῶν τῆδε καλῶν κατὰ τὴν ἀξίαν ἀφροσθηκότα, ἢ καθ' ὅσον σκιά καὶ ὄναρ τῶν ἀληθῶν ἀπολείπεται. Μᾶλλον δὲ, ἐν ὀκνησιτέρῳ χρῆσθαι παραδειγματι, ὅσῳ ψυχῇ τοῖς πᾶσι τιμιωτέρα σώματος, τοσοῦτῳ καὶ τῶν βίων ἐκατέρων ἐστὶ τὸ διάφορον. Εἰς δὴ τοῦτον ἄγουσι μὲν ἱεροὶ λόγοι, δι' ἀπορρήτων (25) ἡμᾶς ἐκπαίδευόντες· ἕως γε μὴν ὑπὲρ τῆς ἡλικίας ἐπακούειν τοῦ βίου τῆς διανοίας αὐτῶν οὐχ οἶόν τε, ἐν ἑτέροις οὐ πάντῃ διεστηκόσιν, ὡσπερ ἐν σκιάις τισι καὶ κατόπτροις, τῷ τῆς ψυχῆς ὀφθαλμῷ τῶς προγυμναζόμεθα, τοὺς ἐν τοῖς τακτικοῖς τὰς μελέτας ποιουμένους μιμούμενοι·

(21*) Ἐργ. καὶ ἡμ., v. 291-295.

(22) Editi οὐκ οὖν προγόνων. Unus e Combefisianis οὐκ οὖν προγόνων. Nec ita multo post Colb. textus ἀξίον εἶναι.

(23) Unus Reg. βίου κατασκευῆν. Mox unus ms. συντελεῖ. Subinde unus Combefisianus τίς δὲ οὗτος. Alii duo et editi τίς δὲ οὖν οὗτος.

A piat, arbitror, si me respicitis, parentes minime desideraturos. 174 Itaque, si animo alacri verba mea exceperitis, inter eos qui ab Hesiodo laudantur, secundum locum obtinebitis: sin minus, ut ego nihil molesti dicam, ita vos carminum illorum reminiscamini, in quibus ait ille: Optimum quidem esse eum qui ex seipso ea quæ decet perspicit; bonum vero eum qui demonstrata ab aliis sequitur; eum denique qui ad neutrum idoneus est, ad omnia inutilem esse.

2. Neque vero miremini, si vobis quotidie ad præceptores euntibus, et cum veteribus viris, iisque præstantissimis consuescentibus, per ea quæ reliquerunt scripta, dicam me ex me ipso conducibilius quiddam adinvenisse. Accedo igitur, id vobis consilii daturus, ut ne semel vestri animi gubernaculum his viris permittentes quasi navigii alicujus, quacunque duxerint, hac sequamini: sed quidquid in eis utile fuerit carpentes, cognoscatis quid etiam contemni oporteat. Quæ igitur sint hæc, quoque modo discernamus, hoc jam docebo, inde exorsus. Nos, adolescentes, humanam hanc vitam nihil omnino esse arbitramur, nec quidquam bonum omnino putamus, aut nominamus, quod utilitatis nobis aliquid solum in hoc ævo afferat. Non avorum splendorem, non vires corporis, non pulchritudinem, non magnitudinem, non honores delatos ab omnibus hominibus, non regnum ipsum, non quidquid humanum dici potest, magnum nobis videtur, imo ne votis quidem dignum censemus, neque habentes respicimus: sed spe procedimus longius, et ad alteram vitam comparandam facimus omnia. Quæ igitur prodesse nobis possunt ad illam acquirendam, ea et amplecti, et totis viribus prosequi oportere dicimus: quæ vero ad eam non attinent, velut pretii nullius digna contemnere. Quæ autem hæc vita sit, et ubi et quomodo nobis ducenda, ut fuerit longius exponere quam præsens institutum sinat, ita fuerit auditorum majorum quam vos estis, audire. Tantum dicam, atque ex hoc fortasse vobis satis ostendero, quod si quispiam omnem simul ex quo homines nati sunt felicitatem sermone complexus, in unum coacervaverit, eam tamen comperiet ne minimæ quidem bonorum illorum partem æquiparandam esse: sed omnia præsentis vitæ bona plus a minimo futurorum dignitate distare, quam a rebus veris umbra et somnium. Imo vero ut exemplo magis idoneo utar, quanto anima omnibus præstat corpori, tanta est et utriusque vitæ differentia. Ad hanc autem deducunt sermones sacri, per arcana nos erudientes. Sed, dum per ætatem non licet intelligentiæ eorum altitudinem audire et æsequi, interim in aliis scriptis non omnino diversis quasi in umbris quibus-

(24) Colb. primus μέρει τῷ μεγέθει τῶν. Alio quanto post editi ἀξίαν ἀφροσθηκότα. Libri veteres ἀφροσθηκότα, recte.

(25) Colbertini secundus et tertius ἀπορρήτων δογμάτων. Sed ultima vox neque in vulgatis, neque in aliis veteribus libris invenitur.

dam et speculis in antecessum animi intuitu exercemur, eos, qui in militari disciplina **175** exercentur, imitati: qui ubi in manuum motu atque saltationibus experientiam adepti fuerint, in certaminibus ex hac ipsa ludicra disciplina fructum percipiunt. Et certe putandum est certamen certaminum omnium maximum nobis propositum esse, pro quo agenda nobis sunt omnia et laborandum pro viribus ut ad id præparemur, atque poetis, et historicis, et rhetoribus, et hominibus omnibus utendum, unde utilitas aliqua ad animam curandam accessura sit. Quemadmodum enim infectores quidquid tingendum est prius curis quibusdam præparant, et ita demum colorem sive purpureum sive quempiam alium inducunt: eodem modo et nos quoque, si indelebilis in nobis honesti gloria omni tempore permansura est, his externis ante ininiati, deinde sacras et arcanas doctrinas ediscemus: et solem velut in aqua videre assueti, sic luci ipsi oculos admovebimus. Quod si mutua quædam convenientia intersit inter doctrinas, earum nobis cognitio valde utilis fuerit: sin minus, certe earum inter se collatarum discrimen internosse, ad potiorem firmandam non parum contulerit. Sed cuius rei comparata doctrina utraque, possis imaginem assequi? Certe quemadmodum arboris propria virtus est, tempestivo fructu scatere, et tamen folia etiam circum ramos exagitata aliquid eis ornamentum conciliant: ita et animæ quoque primarius fructus est veritas ipsa, sed tamen haud ingratus est externæ sapientiæ amictus, tanquam si folia quædam fructui et umbraculum et aspectum non inamœnum præbeant. Dicitur igitur et Moyses ille perquam eximius, cuius nomen apud omnes homines ob sapientiam maximum est, exercitato in Ægyptiorum disciplinis animo⁴, ita ad ejus qui est contemplationem devenisse. Similiter autem posterioribus quoque temporibus sapientem Danielem sapientiam Chaldæorum in Babylone edoctum⁵, ita demum doctrinas sacras attingisse tradunt. Sed quod externæ hæc disciplinæ non sint animabus inutiles, sicut dictum est: consequens est ut jam dicamus, quomodo ipsarum participes fieri vos oporteat. Primum quidem rebus omnibus quæ a poetis dicuntur (ut hinc initium sumam), varia cum dicant, nequaquam ordine adjiciendus animus est: sed ubi facta aut dicta virorum bonorum vobis narraverint, eos et diligere et imitari operæ pretium est, et quam maxime nitendum ut tales efficiamur; sed

⁴ Act. vii, 22. ⁵ Dan. i, 4.

(26) Basilius hoc dicit, Christianum ita adjuvari profana poetarum et oratorum doctrina, ut milites gesticulandi saltandique arte in suis exercitationibus adjuvantur. Vide Ducæum.

(27) Sic Colbertini secundus et tertius. Editi et alii mss. ἡμῖν ἢ, quod decurtatum erat et mutilum.

(28) Editio utraque προῦργον ἔν. Antiqui tres libri προῦργου.

(29) Unus Reg. φησί.

(30) Editio utraque εἰσί. Μη. Veteres quinque

A οὐ γὰρ (26), ἐν χειρονομίαις καὶ ὀρχήσεσι τὴν ἐμπειρίαν κτησάμενοι, ἐπὶ τῶν ἀγώνων τοῦ ἐκ τῆς παιδείας ἀπολαύουσι κέρδους. Καὶ ἡμῖν δὲ οὖν ἀγῶνα προκεῖσθαι πάντων ἀγώνων μέγιστον νομίζειν χρεῶν, ὑπὲρ οὗ πάντα ποιητέον ἡμῖν καὶ πονητέον εἰς δύναμιν ἐπὶ τὴν τοῦτου παρασκευὴν, καὶ ποιηταῖς, καὶ λογοποιῖς, καὶ ῥήτορσι, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ὁμιλητέον, ὅθεν ἂν μέλλῃ πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν ὠφέλιά τις ἔσσεσθαι. Ὡς περ οὖν οἱ δευσοποιοὶ, παρασκευάσαντες πρότερον θεραπείαις τισὶν ὃ τί ποτ' ἂν ἦ τὸ δεξόμενον τὴν βαρῆν, οὕτω τὸ ἄνθος ἐπάγουσιν, ἂν τε ἀλουργὸν, ἂν τέ τι ἕτερον ἢ τὸν αὐτὸν δὴ καὶ ἡμεῖς τρίπον, εἰ μέλλοι ἀνέκπλυτος ἡμῖν (27) ἅπαντα τὸν χρόνον ἢ τοῦ καλοῦ παραμένειν δόξα, τοῖς ἔξω δὲ τούτοις προτελεσθέντες, τῆνικαῦτα τῶν B ἱερῶν καὶ ἀπορρήτων ἐπακουσόμεθα παιδευμάτων· καὶ οἷον ἐν ὕδατι τὸν ἥλιον ὄραν ἐθισθέντες, οὕτως αὐτῶν προσβαλοῦμεν τῷ φωτὶ τὰς ὄψεις. Εἰ μὲν οὖν ἐστὶ τις οἰκειότης πρὸς ἀλλήλους τοῖς λόγοις, προῦργου ἂν (28) ἡμῖν αὐτῶν ἢ γνῶσις γένοιτο· εἰ δὲ μή, ἀλλὰ τό γε, παράλληλα θέντας, καταμαθεῖν τὸ διάφορον, οὐ μικρὸν εἰς βεβαίωσιν τοῦ βελτίονος. Τίνι μέντοι καὶ παρεικάσας τῶν παιδύσεων ἐκατέραν, τῆς εἰκόνος ἂν τύχοις; Ἦπου καθάπερ φυτοῦ οἰκεία μὲν ἀρετῇ τῷ καρπῷ βρούειν ὠραίω, φέρει δὲ τινα κόσμον καὶ φύλλα τοῖς κλάδοις περισειόμενα· οὕτω δὴ καὶ ψυχῇ προηγουμένως μὲν καρπὸς ἢ ἀλήθεια, οὐκ ἄχαρι γε μὴν οὐδὲ τὴν θύραθεν σοφίαν περιθεβλήσθαι, οἷον τινα φύλλα σκέπην τε τῷ καρπῷ καὶ ὄψιν οὐκ ἄωρον παρεχόμενα. Λέγεται τοίνυν καὶ Μωϋσῆς ἐκεῖνος ὁ πάνυ, οὐ μέγιστόν ἐστιν ἐπὶ σοφίᾳ παρά πᾶσιν ἀνθρώποις νομομα, τοῖς Αἰγυπτίων μαθήμασιν ἐγγυμνασάμενος τὴν διάνοιαν, οὕτω προσελθεῖν τῇ θεωρίᾳ τοῦ ὄντος. Παραπλησίως δὲ τούτῳ κἀν τοῖς κάτω χρόνοις τὸν σοφὸν Δανιὴλ ἐπὶ Βαβυλωνῶς φασὶ (29) τὴν σοφίαν Καλδαίων καταμαθόντα, τότε τῶν θείων ἀφασθαι παιδευμάτων. Ἄλλ' ὅτι μὲν οὐκ ἀχρηστον ψυχᾷς μαθήματα τὰ ἔξωθεν δὴ ταῦτα, ἱκανῶς εἰρηται· ὅπως γε μὴν αὐτῶν μεθεκτέον ὑμῖν, ἐξῆς ἂν εἰη λέγειν. Πρῶτον μὲν οὖν τοῖς παρὰ τῶν ποιητῶν (ἴν' ἐντεῦθεν ἀρξώμαι), ἐπεὶ παντοδαποὶ τινὲς εἰσι κατὰ τοὺς λόγους, μὴ (30) πᾶσιν ἐφεξῆς προσέχειν τὸν νοῦν· ἀλλ' ὅταν μὲν τὰς τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν πράξεις ἢ λόγους ὑμῖν διεξίωσιν, ἀγαπᾶν τε καὶ ζηλοῦν, καὶ D ὅτι μάλιστα πειρᾶσθαι τοιούτους εἶναι· ὅταν δὲ ἐπὶ μοχθηροῦς ἀνδρῶς ἔλθωσι, τὴν μίμησιν ταύτην δεῖ (31) φαύγειν, ἐπιφρασσομένους τὰ ὠτα, οὐχ ἦττον ἢ τὸν Ὀδυσσεῆα φασὶν ἐκεῖνοι τὰ τῶν Σειρήνων μέλη. Ἦ γὰρ πρὸς τοὺς φαύλους τῶν λόγων συνήθεια ὁδὸς τίς

libri ita ut edendum curavimus.

(31) Colbertini duo libri et Reg. primus ἔλθωσι τῇ μιμήσει, ταῦτα δεῖ, etc., sic ut vox μιμήσει referatur ad verbum ἔλθωσι, quasi ejus loci hæc esset sententia: Cum autem deventerint ad flagitiosos homines per imaginem eorum, hoc est, eos depingendo Unus codex a Combesisio collatus ἔλθωσι, τὴν μίμησιν ταύτην, etc., quam scripturam meliorem esse ait vir doctissimus. Editi ἔλθωσι τῇ μιμήσει, ταύτην δεῖ.

ἔστιν ἐπὶ τὰ πράγματα. Διὸ δὴ πάση φυλακῇ τὴν ψυχὴν τηρητέον, μὴ διὰ τῆς τῶν λόγων ἡδονῆς παραδεξάμενοι τι λάθωμεν τῶν χειρόνων, ὥσπερ οἱ τὰ δηλητήρια μετὰ τοῦ μέλιτος προσιέμενοι. Οὐ τοίνυν ἐπαινεσόμεθα τοὺς ποιητὰς, οὐ λοιδορούμενους, οὐ σκώπτοντας, οὐκ ἐρῶντας ἢ μεθύοντας μιμουμένους, οὐχ ὅταν τραπέζῃ πληθούσῃ καὶ ψδαῖς ἀνειμέναις τὴν εὐδαιμονίαν ὀρίζωνται (52). Πάντων δὲ ἥκιστα περὶ θεῶν τι διαλεγόμενοις προσέξομεν, καὶ μάλιστα ὅταν ὡς περὶ πολλῶν τε αὐτῶν διεξιῶσι καὶ τούτων οὐδὲ ὁμονοούντων. Ἀδελφὸς γὰρ δὴ παρ' ἐκείνοις διαστασιάζει πρὸς ἀδελφόν, καὶ γονεὺς πρὸς παῖδας, καὶ τούτοις αὖθις πρὸς τοὺς τεκόντας πόλεμὸς ἐστὶν ἀκήρυκτος. Μοιχείας δὲ θεῶν καὶ ἔρωτας καὶ μίξεις ἀναφανδόν, καὶ ταύτας γε μάλιστα τοῦ κορυφαίου πάντων καὶ ὑπάτου Διὸς, ὡς αὐτοὶ λέγουσιν, ἀ κἄν (53) περὶ βοσκομάτων τις λέγων ἐρυθρίασειε, τοῖς ἐπὶ σκηνῆς καταλείβομεν.

implacabile bellum est. Adulteria autem deorum amoresque et apertos complexus, et maxime congressus Jovis, qui, ut ipsi dicunt, princeps est omnium et supremus (quæ si quis dicat vel de brutis animalibus, erubuerit), actoribus scenicis relinquamus.

5. Ταυτὰ δὴ ταῦτα λέγειν καὶ περὶ συγγραφέων ἔχω· καὶ μάλιστα ὅταν ψυχαγωγίας ἕνεκα τῶν ἀκούοντων λογοποιῶσι. Καὶ ῥητόρων δὲ τὴν περὶ τὸ ψεύδεσθαι τέχνην οὐ μιμησόμεθα. Οὐτε γὰρ ἐν δικαστηρίοις, οὐτ' ἐν ταῖς ἄλλαις πράξεσιν ἐπιτήδειον ἡμῖν (54) τὸ ψεύδος, τοῖς τὴν ὀρθὴν ὁδὸν καὶ ἀληθῆ προελομένοις τοῦ βίου, οἷς τὸ μὴ δικάζεσθαι νόμῳ προστεταγμένον ἐστίν. Ἀλλ' ἐκεῖνα αὐτῶν μᾶλλον ἀποδεξόμεθα, ἐν οἷς ἀρετὴν ἐπέφνεσαν, ἢ πονηρίαν διεβαλον (55). Ὡς γὰρ τῶν ἀνθέων τοῖς μὲν λοιποῖς ἄχρι τῆς εὐωδίας ἢ τῆς χροᾶς ἐστὶν ἡ ἀπόλαυσις, ταῖς μελιτταις δ' ἄρα καὶ μέλι λαμβάνειν ἀπ' αὐτῶν ὑπάρχει· οὕτω δὲ κἀνταῦθα τοῖς μὴ τὸ ἡδὺ καὶ ἐπιχαρι μόνον τῶν τοιούτων λόγων διώκουσιν ἔστι τινα καὶ ὠφέλειαν ἀπ' αὐτῶν εἰς τὴν ψυχὴν ἀποθέσθαι. Κατὰ πᾶσαν δὴ οὖν τῶν μελιττῶν τὴν εἰκόνα, τῶν λόγων ὁμῖν μεθεκτέον. Ἐκεῖνα τε γὰρ οὐτε ἅπασιν τοῖς ἄνθεσι παραπλησίως ἐπέρχονται, οὐτε μὴν οἷς ἂν ἐπιπτῶσιν ὅλα φέρειν ἐπιχειροῦσιν, ἀλλ' ὅσον αὐτῶν ἐπιτήδειον πρὸς τὴν ἐργασίαν λαβοῦσαι, τὸ λοιπὸν χαίρειν ἀφήξαν. Ἡμεῖς τε, ἦν σωφρονώμεν (56), ὅσον οἰκεῖον ἡμῖν καὶ συγγενὲς τῇ ἀληθείᾳ παρ' αὐτῶν κομισάμενοι, ὑπερβησόμεθα τὸ λειπόμενον. Καὶ καθάπερ τῆς ῥοδωνιάς τοῦ ἄνθους δρεψάμενοι τὰς ἀκάνθους ἐκκλίνομεν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων λόγων ὅσον χρήσιμον καρπωσάμενοι, τὸ βλαβερὸν φυλαξόμεθα (57). Εὐθὺς οὖν ἐξ ἀρχῆς ἐπισκοπεῖν ἕκαστον τῶν μαθημάτων, καὶ συναρμόζειν τῷ τέλει προσῆκε, κατὰ τὴν Δωρικὴν παροιμίαν, τὸν λίθον ποτὶ τὰν σπύρτον ἄγορας. Καὶ ἐπειδὴ περ δι' ἀρετῆς ἡμᾶς ἐπὶ (58) τὸν βίον καθεῖναι δεῖ τὸν

A. cum ad flagitiosos homines devenerint, tunc obturatis auribus cavendum ne imitemur, non minus quam Ulysses aiunt illi Sirenum cantus cavisse. Nam sermonibus pravis assuescere, quædam via est ad ipsa facta. Quapropter custodia omni servanda anima est, ne per sermonum voluptatem quidquam vitiosum imprudentes suscipiamus, perinde ut qui melle admisto sumunt venena. Non igitur poetas **176** laudabimus, cum conviciantur, cavillanturque: non cum amasios aut ebrios depingunt: non cum felicitatem affluentem mensa atque cantilenis dissolutis metiuntur. Sed minime omnium, poetis de diis disserentibus intenti erimus; et maxime cum de illis tanquam de multis, iisque ne inter se quidem consentientibus habuerint sermonem. Frater enim adversus fratrem apud illos seditionem concitat atque discordiam, et pater adversus liberos, hisque rursus adversus parentes

amoresque et apertos complexus, et maxime congressus Jovis, qui, ut ipsi dicunt, princeps est omnium et supremus (quæ si quis dicat vel de brutis animalibus, erubuerit), actoribus scenicis relinquamus.

5. Eadem certe et de historicis dicere habeo, præsertim cum ad audientium animum oblectandum historias conscribunt. Nec etiam rhetorum mentendi artem imitabimur. Etenim neque in judiciis, neque in aliis actionibus conveniens nobis fuerit mendacium, qui rectam ac veram vitæ viam amplexi simus, et quibus non litigare lege præceptum sit. Sed illa magis probabimus, in quibus virtutem laudaverint, aut vituperarint vitium. Ut enim reliqui solo florum bono odore aut colore perfruuntur, apes vero mel etiam ex eis excerpere norunt: ita hic quoque, qui non solam ejusmodi librorum jucunditatem ac suavitatem consectantur, iis licet aliquid etiam utilitatis ex illis in anima reponere. Omnino igitur ad apum exemplum, his libris utendum vobis est. Illæ enim neque floribus omnibus ex æquo insidunt, neque etiam ad quos advolarint, eos totos auferre conantur: sed cum ex eis quantum idoneum est ad opus, semel collegere, reliquum dimitunt. Nos quoque si sapimus, ubi quantum nobis congruit, ac veritati affine est, ex his scriptis collegerimus, reliquum prætermitemus. Et quemadmodum in decerpendo roseti flore sentes devitamus: sic et in talibus sermonibus quidquid utile est carpentes, noxium vitemus. Statim igitur ab initio disciplinas singulas considerare, et ad finem accommodare, operæ pretium est, ut est in Dorico proverbio, *lapidem ad funiculum ducentes*. Et quando per virtutem ad nostram illam vitam pervenire nos oportet, de hac autem multa poetis, multa historicis, multo plura philosophis decantata sunt, ad ejusmodi sermones

(52) Editi ὀρίζονται. At mss. multi ὀρίζωνται.

(53) Sic veteres quinque libri. Editi ἄς κἄν.

(54) Editio Paris. ἐπιτήδειον ἡμῖν. At mss. quatuor ἡμῖν.

(55) Unus mss. ἢ κακίαν διεβαλον. Mox Colb. tertius καὶ τῆς.

(56) Reg. primus ἕνα σωφρονώμεν. Nec ita multo

post Colb. tertius λόγων τὸ ἡδὺ λαβόντες τὸ βλαβερόν.

(57) Editi φυλαξόμεθα. At mss. multi φυλαξόμεθα. Statim Colb. tertius περισκοπεῖν.

(58) Editio Paris. ἡμᾶς ἐπὶ. Editio Basil. et duo mss. ἡμῖν ἐπὶ. Alii quatuor mss. ἀρετῆς ἐπὶ τὸν βίον ἡμῖν καθεῖναι, alio ordine.

maxime adjungendus animus est. Nec enim utilitas parva est, familiaritatem quamdam atque consuetudinem virtutis ingenerari adolescentum animis, cum soleant inconcussa permanere talium documenta, alte in eis ob animorum teneritudinem impressa insculptaque. Ecquid tandem aliud Hesiodum cogitasse putabimus, cum illos versus ab omnibus decantatos composuit, nisi ut adhortaretur adolescentes ad virtutem? Aspera quidem, inquit, primum est et accessu difficilis, multoque sudore ac labore plena, atque ardua via, quæ deducit ad virtutem. Quapropter non est cujusvis ad eam viam accedere, ob acclivitatem: neque ei, qui accessit, facile est ad extremum pervenire. Sed, cum semel summum attigerit, intueri licebit quam lævis et pulchra **177** sit, quam facilis et expedita, jucundiorque itinere alio ad vitium ducente: quod statim ob viciniam arripi posse dixit idem ille poeta. Mihi enim videtur, cum hæc litteris proderet, nihil aliud sibi proposuisse, quam ut hortaretur nos ad virtutem, invitaretque omnes ut essent boni, et ne laboribus fracti, aute obtentum finem desistamus. Atque etiam si quis alius similiter virtutem celebravit, ejus sermones velut in idipsum ferentes recipiamus.

4. Jam vero, ut ego a viro quodam, qui assequendi mentem poetæ peritus erat, audivi, tota Homeri poesis virtutis laus est; in eoque omnia præter id quod ornandi sermonis gratia adjectum est, huc tendunt, maxime autem ubi Cephallenorum ducem e naufragio nudum servatum exhibuit. Primum quidem narrat reginam eum, simul ut in conspectum venit, reveritam esse, tantum aberat ut pudere eum deberet, quod nudus solusque conspiceretur, cum virtus vestium loco eum exornaret. Deinde a reliquis quoque Phæacibus tanti æstimatum esse, ut relictis deliciis in quibus vivebant, suspicerent illum omnes, æmularenturque, nec ullum tunc in Phæacibus fuisse, qui aliud quidquam optaret magis quam ut Ulysses esset, idque e naufragio servatus. In his enim aiebat ille mentis poetæ interpretes, Homerum tantum non clamantem dicere: Habenda est vobis, o homines, virtutis cura, quæ et una cum naufrago enatat, et in terram ejectum nudum felicibus Phæacibus reddit venerabilior. Et profecto res sic se habet. Nam possessiones reliquæ non sunt possessorum magis-quam quorumlibet aliorum, velut in tesserarum ludo huc et illuc translate. Virtus autem ex possessionibus sola est, quæ nequeat auferri: tum vivo tum mortuo astans.

(59) Colb. tertius τὰ τῶν τηλικούτων... ἀπαλό-
τητα ψυχῆς.

(40) Antiqui duo libri et editi ἀθρόαν. Alii tres ἀθρόον.

(41) In Ἔργοις καὶ ἡμέραις, v. 285-290.

(42) Editi εἰς τοῦτον, male. Regii tres mss. et Colb. secundus εἰς ταυτόν, bene. Mox in quibusdam mss. legitur ἀποδεχόμεθα: in aliis vero ἀποδεχόμεθα.

ἡμέτερον, εἰς ταύτην δὲ πολλὰ μὲν ποιηταῖς, πολλὰ δὲ συγγραφεῦσι, πολλῶν δὲ ἐπιπλείω φιλοσόφοις ἀνδράσιν ὑμνῆται, τοῖς τοιούτοις τῶν λόγων μάλιστα προσεκτέον. Οὐ μικρὸν γὰρ τὸ θεῖος, οἰκειότητά τινα καὶ συνήθειαν ταῖς τῶν νέων ψυχαῖς τῆς ἀρετῆς ἐγγενέσθαι· ἐπεὶ περ ἀμετάστατα πέφυκεν εἶναι τὰ τῶν τοιούτων (59) μαθήματα, δι' ἀπαλότητα τῶν ψυχῶν εἰς βάθος ἐνημαινόμενα. Ἡ τί ποτε ἄλλο διανοηθέντα τὸν Ἡσίοδον ὑπολάβωμεν ταυτὶ ποιῆσαι τὰ ἐπη, ἃ πάντες ἄδουσιν, ἢ οὐχὶ προτρέποντα τοὺς νέους ἐπ' ἀρετὴν; Ὅτι τραχεῖα μὲν πρῶτον καὶ δύσβατος, καὶ ἰδρώτος συχνοῦ καὶ πόνου πλήρης, ἢ πρὸς ἀρετὴν φέρουσα, καὶ ἀνάτης, ὁδός. Διόπερ οὐ παντὸς, οὔτε προσβῆναι αὐτῇ διὰ τὸ θρηῖον, οὔτε, προσδάντι, βραδίως ἐπι τὸ ἄκρον ἐλθεῖν. Ἄνω δὲ γενομένῳ ὄρῳ ὑπάρχει, ὡς μὲν λεία τε καὶ καλῆ, ὡς δὲ βρόδια τε καὶ εὐπορος, καὶ τῆς ἐτέρας ἡδίων τῆς ἐπι τὴν κακίαν ἀγούσης, ἣν ἀθρόον (40) εἶναι λαβεῖν ἐκ τοῦ σύνεγγυς ὁ αὐτὸς οὗτος ποιητῆς ἐφησεν (41). Ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ οὐδὲν ἕτερον ἢ προτρέπων ἡμᾶς ἐπ' ἀρετὴν, καὶ προχαλούμενος ἅπαντας ἀγαθοὺς εἶναι, ταῦτα διελθεῖν, καὶ ὥστε μὴ καταμαλακισθέντας πρὸς τοὺς πόνους προαποστῆναι τοῦ τέλους. Καὶ μέντοι καὶ εἴ τις ἕτερος εἰκότα τοῦτοις τὴν ἀρετὴν ὑμνησεν, ὡς εἰς ταῦτόν (42) ἡμῖν φέροντας τοὺς λόγους ἀποδεχόμεθα.

4. Ὡς δὲ ἐγὼ τινος ἤκουσα δεινοῦ καταμαθεῖν ἀνδρὸς ποιητοῦ διάνοιαν, πᾶσα μὲν ἡ ποίησις τῶν Ὀμήρω ἀρετῆς ἐστὶν ἔπαινος, καὶ πάντα αὐτῷ πρὸς τοῦτο φέρεται, ὃ τι μὴ πάρεργον· οὐχ ἥμισυ δὲ ἐν οἷς τὸν στρατηγὸν τῶν Κεφαλλήνων πεποίηκε γυμνὸν ἐκ τοῦ ναυαγίου περισωθέντα, πρῶτον μὲν αἰδέσθαι τὴν βασιλίδα φανέντα μόνον· τοσοῦτου δεινὸν αἰσχύνῃν ὀφλῆσαι γυμνὸν ὀφθέντα μόνον, ἐπειδὴ περ (43) αὐτὸν ἀρετῇ ἀντὶ ἰματίων κεκοσμημένον ἐποίησε. Ἐπειτα μέντοι καὶ τοῖς λοιποῖς Φαίαξι τοσοῦτου ἄξιον νομισθῆναι, ὥστε, ἀφέντας τὴν τρυφήν ἢ συνέζων, ἐκεῖνον (44) ἀποβλέπειν καὶ ζηλοῦν ἅπαντας, καὶ μηδένα Φαίακων ἐν τῷ τότε εἶναι ἄλλο τι ἂν εὐξασθαι μᾶλλον, ἢ Ὀδυσσεῖα γενέσθαι, καὶ ταῦτα ἐκ ναυαγίου περισωθέντα. Ἐν τοῦτοις γὰρ ἔλεγεν ὁ τοῦ ποιητοῦ τῆς διανοίας ἐξηγητῆς, μονονουχὶ βροῦντα λέγειν τὸν Ὀμηρον, ὅτι Ἀρετῆς ὑμῖν ἐπιμελητέον, ὡς ἀνθρωποι, ἢ καὶ ναυαγήσαντι συνεκνήχεται, καὶ ἐπὶ τῆς χέρσου γενόμενον γυμνὸν (45) τιμιώτερον ἀποδείξει τῶν εὐδαιμόνων Φαίακων. Καὶ γὰρ οὕτως ἔχει. Τὰ μὲν ἄλλα τῶν κτημάτων, οὐ μᾶλλον τῶν ἐχόντων ἢ καὶ οὐτινοσοῦν τῶν ἐπιτυχόντων ἐστὶν, ὥσπερ ἐν παιδιᾷ κύβων τῆδε κάκεισε μεταβαλλόμενα· μόνῃ δὲ κτημάτων ἢ ἀρετῇ ἀναφαίρετον, καὶ ζῶντι καὶ τελευτήσαντι παραμένουσα. Ὅθεν δὴ καὶ Σόλων

(43) Codex Oliv. et Colb. tertius ὀφθέντα, ἐπει-
δή περ. Alii mss. et editi ὀφθέντα μόνον. Lege
Odys. Z.

(44) Colbertini duo εἰς ἐκεῖνον. Vocula εἰς neque
in vulgatis neque in aliis mss. legitur. Ad sensum
quod attinet, nihil refert utrum addatur, necne.
Haud longe editio Paris. εὐξασθαι, male. At mss.
εὐξασθαι, optime.

(45) Colb. tertius γυμνὸν ὀφθέντα.

μοι δοκεῖ πρὸς τοὺς εὐπόρους εἰπεῖν τό·

*Ἄλλ' ἡμεῖς αὐτοῖς οὐ διαμειψόμεθα
τῆς ἀρετῆς τὸν πλοῦτον· ἐπεὶ τὸ μὲν ἔμπεδον αἰεὶ,
Χρήματα δ' ἀνθρώπων ἄλλοτε ἄλλος ἔχει (46).*

Παραπλήσια δὲ τούτοις καὶ τὰ Θεόγνιδος, ἐν οἷς φησι τὸν θεὸν, ὄντινα δὴ καὶ φησι, τοῖς ἀνθρώποις τὸ τάλαντον ἐπιρρέπειν ἄλλοτε ἄλλως, ἄλλοτε μὲν πλουτεῖν, ἄλλοτε δὲ μηδὲν ἔχειν. Καὶ μὴν καὶ ὁ Κεῖδς που σοφιστῆς Πρόδικος (47) τῶν ἑαυτοῦ συγγραμμάτων ἀδελφὰ τούτοις εἰς ἀρετὴν καὶ κακίαν ἐφιλοσόφησεν· ᾧ δὴ καὶ αὐτῷ τὴν διάνοιαν προσεκτέον· οὐ γὰρ ἀπόδλητος ὁ ἀνήρ. Ἐχει δὲ οὕτω πως ὁ λόγος αὐτῷ, ὅσα ἐγὼ τοῦ ἀνδρὸς τῆς διανοίας μέμνημαι, ἐπεὶ τὰ γε ῥήματα οὐκ ἐπίσταμαι, πλὴν γε δὴ ὅτι ἀπλῶς οὕτως εἶρηκεν ἄνευ μέτρου. Ὅτι νέω ὄντι τῷ Ἡρακλεῖ κομιδῇ, καὶ σχεδὸν ταύτην ἄγοντι τὴν ἡλικίαν, ἣν καὶ ὑμεῖς νῦν, βουλευομένωι πυτέραν τράπηται τῶν ὁδῶν, τὴν διὰ τῶν πόνων ἄγουσαν πρὸς ἀρετὴν, ἣ τὴν ῥάστην, προσελθεῖν δύο γυναῖκας, ταύτας δὲ εἶναι Ἀρετὴν καὶ Κακίαν· εὐθύς μὲν οὖν καὶ σιωπῶσας ἐμφαίνειν ἀπὸ τοῦ σχήματος τὸ διάφορον. Εἶναι γὰρ τὴν μὲν ὑπὸ κομμοτικῆς διεσκευασμένην εἰς κάλλος, καὶ ὑπὸ τρυφῆς διαρρεῖν, καὶ πάντα ἐσμὸν ἡδονῆς ἐξηρητημένην ἄγειν· ταῦτά τε οὖν δεικνύναι, καὶ ἐτι πλείω τούτων ὑπισχυομένην, ἔλκειν ἐπιχειρεῖν τὸν Ἡρακλέα πρὸς ἑαυτήν· τὴν δ' ἑτέραν κατεσκλημέναι, καὶ αὐχμεῖν, καὶ σύντονον βλέπειν, καὶ λέγειν τοιαῦτα ἕτερα· ὑπισχυεῖσθαι γὰρ οὐδὲν ἀνεμῆμον, οὐδὲ ἡδὺ, ἀλλ' ἰδρῶτας μυρίους καὶ πόνους καὶ κινδύνους διὰ πάσης ἡπείρου τε καὶ θαλάσσης. Ἄθλον δὲ τούτων εἶναι θεὸν γενέσθαι, ὡς ὁ ἐκεῖνου λόγος· ἥπερ δὴ καὶ (48) τελευτῶντα τὸν Ἡρακλέα ξυνέπεσθαι. Καὶ σχεδὸν ἅπαντες, ὧν δὴ καὶ λόγος τίς ἐστίν ἐπὶ σοφία, ἣ μικρὸν ἢ μείζον, εἰς δύναμιν ἕκαστος ἐν τοῖς ἑαυτῶν συγγραμμάσιν, ἀρετῆς ἔπαινον διεξῆλθον, οἷς πειστέον καὶ πειρατέον ἐπὶ τοῦ βίου δεικνύναι τοὺς λόγους. Ὡς ὁ γε τὴν ἀκρι βήματων παρὰ τοῖς ἄλλοις φιλοσοφίαν ἐργῶ βεβαίω

Ὀλοσ πέπνυται· τοὶ δὲ σκιά ἀΐσσοσι (49).

Καὶ μοι δοκεῖ τὸ τοιοῦτον παραπλήσιον εἶναι, ὥσπερ ἂν εἰ ζωγράφου θαυμαστόν τι οἶον κάλλος ἀνθρώπου μιμησαμένου, ὁ δὲ αὐτὸς εἴη (50) τοιοῦτος ἐπὶ τῆς ἀληθείας, οἷον ἐπὶ τῶν πινάκων ἐκεῖνος ἐδειξεν. Ἐπεὶ τὸ γε λαμπρῶς μὲν ἐπαινεῖσαι τὴν ἀρετὴν εἰς τὸ μέσον, καὶ μακροῦς ὑπὲρ αὐτῆς ἀποτείνειν λόγους, ἰδίᾳ δὲ τὸ ἡδὺ πρὸ τῆς σωφροσύνης, καὶ τὸ πλεόν ἔχειν πρὸ τοῦ δικαίου τιμᾶν, εἰκέναι φατὴν ἂν ἔγωγε τοῖς ἐπὶ σκηπῆς ὑποκρινομένοις τὰ δράματα· οἱ ὡς βασιλεῖς καὶ δυνάσται πολλακίς εἰσέρχονται, οὔτε

(46) Et Plutarchus quoque in *Soloni Vita*, c. 3, hos versus tribuit Soloni: sed tamen inter Theognidis *Gnomas* versu 316 legi, jam pridem notavit Ducæus. Nec ita multo post in Colb. tertio e regione vocis ἔμπεδον legitur βέβαιον. Librarius autem cum hanc vocem in margine addidit, nihil aliud sibi proposuisse videtur, nisi ut moneret ἔμπεδον idem valere quod βέβαιον.

(47) Sic Colb. secundus et tertius cum Reg. tertio. Vox Πρόδικος deest in vulgatis. Notat quoque

A Unde et Solon mihi videtur illud ad divites dicere:

*Sed nos divitiis non commutabimus ullis
Partam virtutem: nam semper firma manebit
At vero tunc illuc humana pecunia transit.*

Consimiles autem his sunt et Theognidis versus, in quibus dicit Deum (quemcunque tandem ille Deum dicat) hominibus alio et alio modo trutinam degradare, interdum illos divitiis affluere, interdum nihil habere. Quin et Ceus sophista Prodicus alicubi in suis scriptis affinia his in virtutem ac vitium conscripsit: qui et ipse audiendus attento animo est, cum vir sit non contemnendus. Hæc autem dicit, quantum ego viri sententiam memorra teneo, siquidem verba ipsa non memini, nisi quod hæc simpliciter absque metro enarravit. Nimirum ad Herculem juvenem, et fere eam ætatem, quam nunc vos, agentem, et utram viam, hancne quæ per labores ad virtutem ducit, an alteram illam facillimam carperet, **178** deliberantem, mulieres duas accessisse, eas autem esse Virtutem ac Vitium, et ipsas tacentes discrimen quod inter se intererat, habitu ipso confestim declarasse. Unam quidem a comendi arte pulchritudinis comparandæ causa exornari, et deliciis diffuere, omneque voluptatis examen secum copulatum ducere, isthæc ostendere, et plura his adhuc pollicentem conari Herculem ad se trahere: alteram vero macram et squalidam esse, et habere oculos intentos, et talia alius generis proferre, polliceri nihil remissum, nihil jucundum, sed permultos sudores laboresque, ac pericula tota terra marique subeunda: præmium autem horum esse, deum fieri (ut quidem ille loquitur); denique hanc ipsam Herculem secutum esse. Et fere quotquot sese ob sapientiam spectabiles aliquo modo præstitere, singuli pro viribus, aut minus aut amplius, virtutis laudem in suis scriptis reliquerunt, quibus obtemperandum est, eorumque sermones ipsa vita exprimere conandum. Nam qui philosophiam verbotenus apud alios manentem facto confirmavit, sapit solus, reliqui velut umbræ volitant. Hocque mihi videtur esse ejusmodi, tanquam si pictor admirandum quiddam, puta hominis pulchritudinem, ininitatus sit: hic autem ipse talis vere existat, qualem ille in tabulis expressit. Nam magnifice in propatulo virtutem collaudare, et orationes longas de ea habere, privatim vero voluptatem temperantiæ præferre, et quæstum justitiæ antepone, hoc ego dixerim simile esse actoribus scenicis personas quasdam sustinentibus, qui plerumque velut reges et dynastæ introducuntur, eum

Combesisius, nomen Πρόδικος in suo cod. Maz. reperiri: sed cum mihi verisimile fiat hunc codicem unum aliquem e nostris esse, ipsum numerare nolui. Lege Ducæum.

(48) Unus Colb. δὴ οὖν καὶ.

(49) Versus est Homeri *Ὀδυσσ.* K, 495, qui scriptus est de Tiresia vate Thebano.

(50) Colb. tertius αὐτὸς τις εἴη. Mox idem codex ἐπαινεῖν τὴν.

neque reges sint, neque dynastæ, et forte omnino A
ne liberi quidem. Ad hæc musicus non lubens tolerararit sibi esse dissonam lyram : neque præfectus chori chorum sibi astare, qui quam maxime concinnus non sit. A se igitur quisque dissidabit ipse, nec vitam cum verbis consentientem exhibebit : sed lingua quidem juravit, mens vero injurata est, dicet ex Euripide; et videri potius bonus quam esse studebit. Atqui hic est extremus injustitiæ terminus, si qua fides Platoni habenda est, quempiam videri justum, qui non sit. Sermones igitur qui rerum honestarum complectuntur præcepta, sic recipiamus. Et quoniam bonæ quoque priscorum hominum actiones aut memoriæ successionem ad nos usque conservantur, aut in poetarum aut historicorum monumentis custodiuntur, ne utilitas quidem, quæ hinc nasci potest, desit nobis. Verbi gratia, homo quidam circumforaneus conviciis Periclem consecrabatur, hic autem non attende¹ at, et die tota perstitit uterque, ille quidem p... nullis probris incessens, hic vero nequamquam curans. Deinde vespere jam facto, tenebrisque obortis, vix discedentem Pericles facem præferens deduxit. ne sibi inutilis foret exercitatio philosophiæ. Rursus quidam Euclidi Megarensi iratus, mortem ei 179 minatus est, ac juravit : hic rursus juravit facturum se ut sibi ille placaretur ac infestus esse desineret. Quam utile fuerit talium exemplorum aliquid in memoriam venire, cum vir jam ab ira detinetur! Nam credendum non est tragœdiæ temere dicenti: *In hostes ira armat manum* : sed longe satius ne irasci quidem omnino. Quod si id facile factu non est, rationem certe velut frenum iræ objicientes, efferrī eam ulterius ne permittamus.

5. Sed rursus orationem reducamus ad actionum bonarum exempla. Percutiebat quidam Sophronisei filium Socratem in ipsam faciem, facto sæpius impetu : hic autem nihil repugnavit, sed sivit ebriosum illum iram suam exsatiare, sic ut intumesceret jam ejus vultus præ plagis, essetque saniosus. Ubi autem ille a verberibus destitisset, Socrates quidem nihil aliud fecisse dicitur, quam fronti suæ quasi statuæ inscripsisse auctorem, *Talis faciebat*, seque hoc modo vindicasse. Hæc fere cum tendant eodem ac nostra, operæ pretium esse censeo viros tantos nobis esse imitandos. Illud enim Socratis germanum est præcepto illi, maxillam cædenti præbere oportere et alteram⁶, nedum ulciscamur nos. Periclis autem factum, aut Euclidis, est huic simile, quod persequentes sustinere, et ipsorum iram

⁶ Matth. v, 39.

(51) Ducæus, ut solet, hunc locum, ἀλλ' ἡ γλῶττα, etc., in suis notis docte et exquisite illustrat.

(52) Colb. tertius διήρκεσαν, perstiterunt. Editi et alii mss. διήρκεσε. Si leges διήρκεσε, supplenda est vox ἐκάτερος, perstilit uterque. Subinde Colb. secundus prima manu ἀφειδῶς ἐλαύνων.

(53) Colb. tertius πληγῶν ἄς ἐλαβεν. Nec ita multo post idem codex ὡςπερ ἐν ἀνδριάντι. Notam

βασιλεῖς ὄντες, οὔτε δυνάσται, οὔδὲ μὲν οὖν, τυχόν, ἐλεύθεροι τὸ παράπαν. Εἶτα μουσικὸς μὲν οὐκ ἂν ἐκῶν δέξαιτο ἀνάρμοστον αὐτῷ τὴν λύραν εἶναι· καὶ χοροῦ κορυφαῖος, μὴ ὅτι μάλιστα συνάδοντα τὸν χορὸν ἔχειν. Αὐτὸς δὲ τις ἕκαστος διαστασιάζει πρὸς ἑαυτὸν, καὶ οὐχὶ τοῖς λόγοις ὁμολογοῦντα τὸν βίον παρέξεται· ἀλλ' ἡ γλῶττα (51) μὲν ὁμώμοκεν, ἡ δὲ φρήν ἀνώμοτος, κατ' Εὐριπίδην ἔρεϊ· καὶ τὸ δοκεῖν ἀγαθὸς πρὸ τοῦ εἶναι διώζεται. Ἄλλ' οὗτός ἐστιν ὁ ἔσχατος τῆς ἀδικίας ὄρος, εἴ τι δεῖ Πλάτωνι πείθεσθαι, τὸ δοκεῖν δίκαιον εἶναι, μὴ ὄντα. Τοὺς μὲν οὖν τῶν λόγων, οἳ τὰς τῶν καλῶν ἔχουσιν ὑποθήκας, οὕτως ἀποδεχόμεθα. Ἐπειδὴ δὲ καὶ πράξεις σπουδαῖαι τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν ἢ μνήμης ἀκολουθία πρὸς ἡμᾶς διασώζονται, ἢ ποιητῶν ἢ συγγραφέων φυλαττόμεναι λόγοις, μηδὲ τῆς ἐντεῦθεν ὠφελείας ἀπολειπόμεθα. Οἶον, ἐλοιδορεῖ τὸν Περικλέα τῶν ἐξ ἀγορᾶς τις ἀνθρώπων· ὁ δὲ οὐ προσεῖχε· καὶ εἰς πᾶσαν διήρκεσε (52) τὴν ἡμέραν, ὁ μὲν ἀφειδῶς πλύνων αὐτὸν τοῖς ὄνειδεσιν, ὁ δὲ οὐ μέλων αὐτῷ. Εἶτα ἐσπέρας ἤδη καὶ σκότους ἀπαλλαττόμενον μόλις ὑπὸ φωτὶ παρέπεμψε Περικλῆς, ὅπως αὐτῷ μὴ διαφθαρείη τὸ πρὸς φιλοσοφίαν γυμνάσιον. Πάλιν τις Εὐκλείδην τῷ Μεγαρόθεν παροξυνθεὶς θάνατον ἠπέλησε, καὶ ἐπώμοσεν· ὁ δὲ ἀντίωμοσεν ἢ μὴν ἰεώσασθαι αὐτὸν, καὶ παύσειν χαλεπῶς πρὸς αὐτὸν ἔχοντα. Πόσου ἄξιον τῶν τοιούτων τι παραδειγμάτων εἰσελεθεῖν τὴν μνήμην, ἀνδρὸς ὑπὸ ὀργῆς ἤδη κατεχομένου! Τῇ τραγωδίᾳ γὰρ οὐ πιστευτέον ἀπλῶς λεγούσῃ· Ἐπ' ἐχθροῦς θυμὸς σπλίξει χεῖρα· ἀλλ' ὁ μάλιστα μὲν μηδὲ διανίστασθαι πρὸς θυμὸν τὸ παράπαν· εἰ δὲ μὴ ῥάδιον τοῦτο, ἀλλ' ὡςπερ χαλινὸν αὐτῷ τὸν λογισμὸν ἐμβάλλοντας, μὴ ἔῤῥην ἐκφέρεσθαι περαιτέρω.

5. Ἐπαναγάγωμεν δὲ τὸν λόγον αὐθις πρὸς τὰ τῶν σπουδαίων πράξεων παραδείγματα. Ἐτυπτε τις τὸν Σωφρονίσκου Σωκράτην εἰς αὐτὸ τὸ πρόσωπον ἐμπεσῶν ἀφειδῶς· ὁ δὲ οὐκ ἀντήρεν, ἀλλὰ παρείχε τῷ παρονοῦντι τῆς ὀργῆς ἐμφορεῖσθαι, ὥστε ἐξοιδεῖν ἤδη καὶ ὑπουλον αὐτῷ τὸ πρόσωπον ὑπὸ τῶν πληγῶν (53) εἶναι. Ὡς δ' οὖν ἐπαύσατο τύπτων, ἄλλο μὲν οὐδὲν ὁ Σωκράτης ποιῆσαι, ἐπιγράψαι δὲ τῷ μετώπῳ λέγεται, ὡςπερ ἀνδριάντι, τὸν δημιουργόν, Ὁ δεῖνα ἐποίησε· καὶ τοσοῦτον (54) ἀμύνασθαι. Ταῦτα σχεδὸν εἰς ταῦτὸν τοῖς ἡμετέροις φέροντα πολλοῦ ἄξιον εἶναι μιμήσασθαι τοὺς τηλικούτους φημί. Τοῦτ' ἐμὲν γὰρ τὸ τοῦ Σωκράτους ἀδελφὸν ἐκείνῳ τῷ παραγγέλματι, ὅτι τῷ τύπτοντι κατὰ τῆς σιαγόνος καὶ τὴν ἑτέραν παρέχειν προσήκε, τοσοῦτου δεῖν ἀμύνασθαι· τὸ δὲ τοῦ Περικλέους ἢ τὸ Εὐκλείδου (55)

quam in hunc locum, ὁ δεῖνα ἐποίησε, addidit vir eruditissimus Ducæus, legere poterunt curiosi.

(54) Utraque editio et Reg. tertius τοσοῦτου. At Colbertini duo et Reg. primus τοσοῦτον.

(55) In Colb. tertio legitur Εὐκλείδους : at et editi et alii mss. habent Εὐκλείδου. Haud longe editio utraque, hoc est, Paris. et Basil. εὐχεσθαι τούτοις ἀγαθὰ. Libri veteres εὐχεσθαι τὰ ἀγαθὰ.

τῶ τοῖς διώκοντας ὑπομένειν, καὶ πρῶως αὐτῶν τῆς ἄργῆς ἀνέχεσθαι· καὶ τῶ τοῖς ἐχθροῖς εὐχεσθαι τὰ ἀγαθὰ, ἀλλὰ μὴ ἐπαρᾶσθαι. Ὡς ὁ γε ἐν τοῦτοις προπαιδευθεὶς οὐκ ἔτ' ἂν ἐκείνοις ὡς ἀδυνάτοις διαπιστήσειεν. Οὐκ ἂν παρέλθοιμι τὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅς, τὰς θυγατέρας Δαρείου αἰχμαλώτους λαβὼν, θαυμαστόν τι (56) οἶον τὸ κάλλος παρέχειν μαρτυρούμενας, οὐδὲ προσιδεῖν ἠξίωσεν· αἰσχρὸν εἶναι κρίνων, τὸν ἄνδρα ἐλόντα, γυναικῶν ἠττηθῆναι. Τουτὶ γὰρ εἰς ταῦτόν ἐκείνῳ φέρεται, ὅτι ὁ ἐμβλέψας πρὸς ἡδονὴν γυναικί, κἂν μὴ τῷ ἔργῳ τὴν μοιχείαν ἐπιτελέσῃ, ἀλλὰ τῷ γε τὴν ἐπιθυμίαν τῆ ψυχῆ παραδέξασθαι οὐκ ἀφίεται τοῦ ἐγκλήματος. Τὸ δὲ τοῦ Κλεινίου, τῶν Πυθαγόρου γνωρίμων ἐνδὲς, χαλεπὸν πιστεῦσαι ἀπὸ ταῦτομάτου συμβῆναι τοῖς ἡμετέροις, ἀλλ' οὐχὶ μιμησαμένου σπουδῆ. Τί δὲ ἦν ὁ ἐποίησεν ἐκεῖνος; Ἐξὲν δι' ὄρκου τριῶν ταλάντων ζημίαν ἀποφυγεῖν, ὃ δὲ ἀπέτισε μᾶλλον ἢ ὤμοσε, καὶ ταῦτα εὐορκεῖν μέλλων· ἀκούσας, ἐμοὶ δοκεῖν, τοῦ προτάγματος τὸν ὄρκον ἡμῖν ἀπαγορεύοντος. Ἄλλ', ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἔλεγον, πάλιν εἰς ταῦτόν ἐπανίωμεν· οὐ πάντα ἐξῆς παραδεκτέον ἡμῖν, ἀλλ' ὅσα χρήσιμα. Καὶ γὰρ αἰσχρὸν τῶν μὲν σιτίων τὰ βλαβερά διωθίσθαι, τῶν δὲ μαθημάτων, ἃ τὴν ψυχὴν ἡμῶν τρέφει, μηδὲνα λόγον ἔχειν, ἀλλ' ὡσπερ χειμᾶρόντων παρασύροντας ἅπαν τὸ προστυχὲν ἐμβάλλεσθαι. Καίτοι τίνα ἔχει λόγον κυβερνήτην μὲν οὐκ εἰκὴ τοῖς πνεύμασιν ἐπιέναι, ἀλλὰ πρὸς ὄρμους εὐθύνειν τὸ σκάφος, καὶ τοξότην κατὰ σκοποῦ βάλλειν, καὶ μὲν δὴ καὶ χαλκευτικὸν τινα ἢ τεκτονικὸν ὄντα τοῦ κατὰ τὴν τέχνην ἐφίεσθαι τέλους· ἡμᾶς δὲ καὶ τῶν τοιούτων δημιουργῶν ἀπολείπεσθαι, πρὸς γε τὸ συνορᾶν δύνασθαι τὰ ἡμέτερα; Οὐ γὰρ δὴ τῶν μὲν χειρωνακῶν ἔστι τι (57) πέρας τῆς ἐργασίας, τοῦ δὲ ἀνθρωπίνου βίου σκοπὸς οὐκ ἔστι, πρὸς δὲ ἀφορῶντα πάντα ποιεῖν καὶ λέγειν χρὴ τὸν γε μὴ τοῖς ἀλόγοις παντάπασι προσεικέναι μέλλοντα. Ἡ οὕτως ἂν εἴημεν ἀτεχνῶς κατὰ τῶν πλοίων τὰ ἀνερωμάτιστα, οὐδενὸς ἡμῖν νοῦ ἐπὶ τῶν τῆς ψυχῆς οἰάκων καθεζομένου, εἰκὴ κατὰ τὸν βίον ἄνω καὶ κάτω περιφερόμενοι· ἀλλ' ὡσπερ ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν, εἰ δὲ βούλει, τῆς μουσικῆς, ἐκείνων εἰς τῶν ἀγῶνων αἰ μελέται, ὡν περ οἱ στέφανοι πρόκεινται, καὶ οὐδεὶς (58) γε πάλιν ἀσκῶν ἢ παγκράτιον, εἴτα κιθαρίζειν ἢ αὐλεῖν μελετᾷ. Οὐκ οὖν ὁ Πολυδάμας γε, ἀλλ' ἐκεῖνος πρὸ τοῦ ἀγῶνος τοῦ Ὀλυμπιάσι τὰ ἄρματα ἴστη τρέχοντα, καὶ διὰ τούτων τὴν ἰσχὺν ἐκράτυνε. Καὶ ὁ γε Μίλων ἀπὸ τῆς ἀηλιμμένης ἀσπίδος οὐκ ἐξωθεῖτο, ἀλλ' ἀντεῖχεν ὠθούμενος οὐχ ἦτρον ἢ οἱ ἀνδριάντες οἱ τῷ μολύβδῳ συνδεδεμένοι. Καὶ ἀπαξ απλῶς αἰ μελέται αὐτοῖς παρασκευαῖ τῶν ἄθλων ἦσαν. Εἰ δὲ τὰ Μαρσίου (59) ἢ τὰ Ὀλύμπου

⁷ Matth. v, 44. ⁸ ibid. 28. ⁹ ibid. 35.

(56) Ita libri antiqui. Vocula τῆ in editis desideratur.

(57) Illud τῆ e priscis libris additum est. Aliquanto post quatuor aut quinque mss. παντάπασι προσεικέναι. Vox prior in vulgatis deerat.

leniter tolerare oporteat : huic rursus, quod inimicis bene, non male precari debeamus⁷. Quare quisquis in his fuerit prius eruditus, præceptis illis, tanquam quæ fieri non possint, non denegabit amplius fidem. Neque vero præterierim Alexandri factum, qui cum filias Darii captivas haberet, quarum incredibilis pulchritudo fuisse prædicatur, ne aspicere quidem dignatus est : turpe esse judicans, virorum victorem vinci a mulieribus. Hoc spectat eodem atque illud, quod qui aspexerit mulierem libidinose, quanquam adulterium opere non commisit, quoniam tamen concupiscentiam in animum admisit, crimine non vacet⁸. Quin et illud Clinix, qui unus e Pythagoræ discipulis est, vix crediderim cum nostris institutis fortuito consentire, non consulto ea imitari. Ecquid autem erat, quod fecit ille? Jurejurando cum ei liceret talentorum trium effugere multam, solvere maluit quam jurare, idque cum non esset falso juraturus; præceptum quo nobis jusjurandum interdicitur⁹, ut mihi videtur, edoctus. Sed ad hoc idem quod initio dicebam, rursus revertamur : non omnia ex ordine, sed solum quæ utilia sunt, suscipienda nobis esse. Turpe namque fuerit rejicere nos cibos exitiosos, disciplinarum vero quæ animam nostram nutriunt, rationem nullam habere, sed torrentis in morem quidquid obvium est trahentes, id in animum recondere. Et quidem quomodo rationi consentaneum est, ut nauclerus non temere se ventis permittat, sed ad portum dirigat scapham, sagittariusque in scopum intendat, et faber ferrarius aut lignarius finem artis appetat : nos vero inferiores simus **180** opificibus ejusmodi, cum certe res nostras intelligere possumus? Itane artificum operi inerit finis quispian, humanæ vero vitæ scopus nullus est, cujus intuitu omnia facere ac dicere oporteat eum qui brutis animalibus omnino similis esse nolit? Aut sic temere instar navigiorum non saburratorum, mente nostra ad animæ gubernacula non sedente, sursum ac deorsum per vitam circumferremur; sed quemadmodum in gymnics certaminibus, inque musicis, si ita placet, eorum certaminum quorum coronæ proponuntur, exercitationes fiunt, nec quisquam ad luctam exercens se, aut ad pancratium, subinde cithara aut tibia canere meditatatur. Non Polydamas certe, sed ille ante certamen in Olympiis currus agitato retinebat, et inde vires ac robur intendebat. Milo quoque a scuto illito non dimovebatur, sed impulsus resistebat, non minus quam statuæ eæ quæ plumbo colligantur. Et uno verbo, exercitatione præparabantur ad certamina. Quod si, pulvere ac gymnasiis relictis, ad sonos modos-

(58) Editi στέφανοι, καὶ οὐδεὶς. At mss. tres στέφανοι πρόκεινται, καὶ οὐδεὶς. Subinde unus ms. ἰσχὺν ἐκράτυνετο.

(59) Unus ms. τὰ Μαρσίου. Editi et alii mss. τὰ Μαρσίου.

que Marsyæ aut Olympi Phrygum curiosius attendissent, num statim fuissent coronas ac gloriam assecuti, aut cavissent ne in corpore ridiculi viderentur? Contra, Timotheus cantu dimisso, in palæstris non degebat. Neque enim ita omnibus musica præstitisset, cui scilicet tanta inesset artis peritia, ut et animum per concitatam austeramque harmoniam ad iram excitaret, et rursus demulceret emolliretque per remissam, cum vellet. Hac item arte, cum aliquando Phrygios modos Alexandro incinisset, incitasse eum dicitur ad arma inter cœnandum: et rursus reduxisse ad convivas, cantu remisso. Vim adeo magnam et in musica, et in gymniciis certaminibus ad finem consequendum exercitatio præbet.

6. Quoniam vero coronarum memini et athletarum, illi laboribus sexcentis super sexcentos exantlatis, et undecunque aucto sibi robore, posteaquam multum gymniciis laboribus desudarunt, plagasque multas in exercitiorum loco accepere, et victum non jucundissimum, sed a magistris exercitiorum præscriptum sumpsere, et ne longum faciam, ubi in reliquis ita vixerunt, ut ipsorum vita ante certamen certaminis exercitatio sit, tunc exuunt se ad stadium, nullum non laborem, nullum non periculum adeuntes, ut oleastri, aut apii, aut alterius cujusvis rei similis accipiant coronam, et victores per præconem renuntientur. Nobis autem, quibus proposita sunt vitæ præmia, eaque tam et ob multitudinem et ob magnitudinem miranda, ut verbis explicari non possint, si in utramque aurem dormimus, et valde licenter vivimus, dabiturne hæc præmia manu altera arripere? Ita enim et laudanda esset deses vita, et Sardanapalus ille haberetur omnium felicissimus, aut etiam Margites ille, si lubet, quem Homerus ait neque arasse, **181** neque fodisse, neque aliud quidquam eorum quæ in vitæ commodum cedunt, peregisse, si tamen Homeri hæc sint. Nonne potius verus est Pittaci sermo, qui difficile esse dixit bonum esse? Etenim nobis reipsa multos labores perpessus vix tandem licebit bona illa assequi, quorum antea dicebam nullum exemplum in humanis reperiri. Non igitur incuriose vivendum nobis est, neque spes magnæ otio brevi commutandæ, nisi velimus probra sustinere, pœnasque subire, non hic quidem apud homines (quanquam et hoc parvum non est saltem prudenti ac cordato), sed in iudicii locis, sive sub terra, sive ubivis constituta sint. Enimvero a recto decoroque præter animi sententiam qui aberrarit, forte veniam aliquam obtinebit a Deo: qui vero fuerit consulto mala amplexus, implacabiliter supplicia

(60) Combesisius dubitat utrum legendum sit ταχύ, an τάχα: sed si habeatur ratio veterum librorum, dubium non est quin legi oporteat ταχύ, cum ita scriptum sit in omnibus. Notam interrogationis ex editione Basileensi apposimus post vocem σώμα.

(61) Colb. tertius καὶ ἐκμαλάττειν. Mox idem codex Ταῦτά τοι καὶ τὸ ἐναγωνιον Ἀλεξάνδρω. At editi

Α τῶν Φρυγῶν περιειργάζοντο κρούματα, καταλιπόντες τὴν κόνιν καὶ τὰ γυμνάσια, ταχύ (60) γ' ἂν στεφάνων ἢ δόξης ἔτυχον, ἢ διέφυγον τὸ μὴ καταγέλαστοι εἶναι κατὰ τὸ σῶμα; Ἄλλ' οὐ μέντοι οὐδὲ ὁ Τιμόθεος, τὴν μελωδίαν ἀφείς, ἐν ταῖς παλαίστραις διήγειν. Οὐ γὰρ ἂν τοσοῦτον ὑπῆρξεν αὐτῷ διενεγκεῖν ἀπάντων τῆ μουσικῆ, ᾧ γε τοσοῦτον περιῆν τῆς τέχνης, ὥστε καὶ θυμὸν ἐγείρειν διὰ τῆς συντόνου καὶ αὐστηρᾶς ἀρμονίας, καὶ μέντοι καὶ χαλᾶν καὶ μαλάττειν (61) πάλιν διὰ τῆς ἀνειμένης, ὅποτε βούλοιο. Ταύτη τοι καὶ Ἀλεξάνδρω ποτὲ τὸ Φρύγιον ἐπαυλήσαντα, ἐξαναστήσαι αὐτὸν ἐπὶ τὰ ὄπλα λέγεται μεταξὺ δειπνοῦντα, καὶ ἐπαναγαγεῖν πάλιν πρὸς τοὺς συμπότας, τὴν ἀρμονίαν χαλάσαντα. Τοσαύτην ἰσχὺν ἔν τε μουσικῆ καὶ τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσι πρὸς τὴν

Β τοῦ τέλους κτήσιν ἢ μελέτη παρέχεται.

6. Ἐπεὶ δὲ στεφάνων καὶ ἀθλητῶν ἐμνήσθη, ἐκεῖνοι, μυρία παθόντες ἐπὶ μυρίοις, καὶ πολλαχθὲν τὴν ῥώμην ἑαυτοῖς συναυξήσαντες, πολλὰ μὲν γυμναστικοῖς ἐνιδρώσαντες πόνοις, πολλὰς δὲ πληγὰς ἐν παιδοτρῖθου λαθόντες, δίαιταν δὲ οὐ τὴν ἡδίστην, ἀλλὰ τὴν παρὰ τῶν γυμναστῶν αἰρούμενοι, καὶ τᾶλλα, ἵνα μὴ διατρῖθω λέγων, οὕτω διάγοντες, ὡς τὸν πρὸ τῆς ἀγωνίας βίον μελέτην εἶναι τῆς ἀγωνίας, τηρικαῦτα ἀποδύονται πρὸς τὸ στάδιον, καὶ πάντα πονοῦσι καὶ κινδυνεύουσιν, ὥστε κοκίνου λαβεῖν στέφανον, ἢ σελίνου, ἢ ἄλλου τινὸς τῶν τοιούτων, καὶ νικῶντες ἀναρῶρηθῆναι παρὰ τοῦ κήρυκος. Ἡμῖν δὲ, οἷς ἄθλα τοῦ βίου πρόκειται οὕτω θαυμαστά πλήθει τε καὶ μεγέθει, ὥστε ἀδύνατα εἶναι ῥηθῆναι λόγῳ, ἐπ' ἄμφω καθεύδουσι, καὶ κατὰ πολλὴν διαιτωμένους ἄδειαν, τῇ ἐτέρᾳ λαβεῖν τῶν χειρῶν ὑπάρξει; Πολλοῦ μὲν τ' ἂν ἄξιον ἦν ἢ ῥαθυμία τῷ βίῳ, καὶ ὅ γε Σαρδανάπαλος (62) τὰ πρῶτα πάντων εἰς εὐδαιμονίαν ἐφέρετο, ἢ καὶ ὁ Μαργίτης, εἰ βούλει, ὃν οὐτ' ἀροτῆρα, οὔτε σκαπτῆρα, οὔτε ἄλλο τι τῶν κατὰ τὸν βίον ἐπιτηδεῖων εἶναι Ὅμηρος ἔφησεν, εἰ δὲ Ὅμηρου ταῦτα. Ἀλλὰ μὴ ἀληθῆς μᾶλλον ὁ τοῦ Πιττακοῦ λόγος, ὃς χαλεπὸν ἔφησεν (63) ἐσθλὸν ἔμμεναι; Διὰ πολλῶν γὰρ δὴ τῷ ὄντι πόνων διεξελθοῦσι μόλις ἂν τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων τυχεῖν ἡμῖν περιγένοιτο, ὧν ἐν τοῖς ἄνω λόγοις οὐδὲν εἶναι παράδειγμα τῶν ἀνθρωπίνων ἐλέγομεν. Οὐ δὲ οὖν ῥαθυμητέον ἡμῖν, οὐδὲ τῆς ἐν βραχεὶ ῥαστώνης μεγάλας ἐλπίδας ἀνταλλατέον, εἴπερ μὴ μέλλοιμεν ὄνειδη τε ἔξιν καὶ τιμωρίας ὑφέξειν, οὔτε παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἐνθάδε (καί τοι καὶ τοῦτο οὐ μικρὸν τῷ γε νοῦν ἔχοντι), ἀλλ' ἐν τοῖς, εἴτε ὑπὸ γῆν, εἴτε καὶ ὅπου δὴ τοῦ παντὸς ὄντα τυγχάνει, δικαιοτηρίοις (64). Ὡς τῷ μὲν ἀκουσίως τοῦ προστήκοντος ἀμαρτάνει ἂν συγγνώμη τις ἴσως παρὰ τοῦ Θεοῦ γένοιτο· τῷ δὲ ἐξεπίτηδες τὰ χεῖρω προελομένῳ οὐδεμία παραίτησις τὸ μὴ οὐχὶ πολλαπλασίω τὴν κόλασιν ὑποσχεῖν. Τί οὖν ποιῶμεν; φαίη

et alii tres mss. ut in contextu.

(62) Unus ms. Σαρδανάπαλλος. Mox in Colb. tertio pro Μαργίτης legitur Μαργαρίτης.

(63) Colb. tertius ὃς χαλεπὸν φησιν.

(64) Editio utraque δικαιοτηρίοις. Veteres quinque libri δικαιοτηρίους.

τις ἄν. Τί ἄλλο γε ἢ τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν ἔχειν, **A** longe majora perferet. Quid igitur faciemus? dicit aliquis. Quid aliud, nisi ut animæ curam geramus, ab omnibus aliis vacantes?

7. Οὐ δὴ οὖν τῷ σώματι δουλευτέον, ὅτι μὴ πᾶσα ἀνάγκη· ἀλλὰ τῇ ψυχῇ τὰ βέλτεστα ποριστέον, ὡσπερ ἐκ δεσμιωτηρίου τῆς πρὸς τὰ τοῦ σώματος πάθη κοινωνίας (66) αὐτὴν διὰ φιλοσοφίας λύοντας, ἅμα δὲ καὶ τὸ σῶμα τῶν παθῶν κρείττον ἀπεργαζομένους. Γαστρὶ μὲν γε τὰ ἀναγκαῖα ὑπηρετοῦντας, οὐχὶ τὰ ἥδιστα προσῆκεν, ὡς οἷ γε τραπεζοποιούς τινας καὶ μαγείρους περινοοῦντας, καὶ πᾶσαν διερευνώμενοι γῆν τε καὶ θάλασσαν, οἷόν τινα χαλεπῶ δεσπότην φόρους ἀπάγοντες, ἐλεεινοὶ τῆς ἀσχολίας, τῶν ἐν ἄδου κολαζομένων οὐδὲν πάσχοντες ἀνεκτότερον, ἀτεχνῶς εἰς πῦρ ξαίνοντες, καὶ κοσκίνῳ φέροντες ὕδωρ, καὶ εἰς τετραμμένον (67) ἀντλοῦντες πίθον, **B** οὐδὲν πέρας τῶν πόνων ἔχοντες· κουράς δὲ καὶ ἀμπεχόνας ἔξω τῶν ἀναγκαίων περιεργάζεσθαι ἢ δυστυχοῦντων ἐστὶ, κατὰ τὸν Διογένηος λόγον, ἢ ἀδικούντων. Ὡστε καλλωπιστὴν εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι ὁμοίως αἰσχρὸν ἠγεῖσθαι φημι δεῖν τοὺς τοιοῦτους, ὡς τὸ ἐταιρεῖν ἢ ἀλλοτρίους γάμοις ἐπιβουλεύειν. Τί γὰρ ἂν διαφέρει τῷ γε νοῦν ἔχοντι ξυστιδα ἀναβεβλήσθαι, ἢ τι τῶν φαῦλων ἱμάτιον φέρειν, ἕως ἂν (68) μηδὲν ἐνδέη τοῦ πρὸς χειμῶνά τε εἶναι καὶ θάλαπος ἀλεξητήριον; Καὶ τᾶλλα δὴ τὸν αὐτὸν τρόπον μὴ περιττότερον τῆς χρείας κατεσκευάσθαι, μηδὲ περιέπειν τὸ σῶμα πλέον ἢ ὡς ἀμεινον τῇ ψυχῇ. Οὐχ ἤττον γὰρ θνείδος ἀνδρὶ, τῷ γε ὡς ἀληθῶς τῆς προσηγορίας ταύτης ἀξίῳ, καλλωπιστὴν καὶ φιλοσώματον **C** εἶναι, ἢ πρὸς ἄλλο τι τῶν παθῶν ἀγεννῶς διαχεισθαι. Τὸ γὰρ τὴν πᾶσαν σπουδὴν εἰσφέρεισθαι, ὅπως ὡς κάλλιστα αὐτῷ τὸ σῶμα ἔξοι, οὐ διαγινώσκοντός (69) ἐστὶν ἑαυτὸν, οὐδὲ συνιέντος τοῦ σοφοῦ παραγγέλματος, ὅτι οὐ τὸ ὀρώμενόν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ τινος δεῖται περιττοτέρας σοφίας, δι' ἧς ἕκαστος ἡμῶν, ὅστις ποτέ ἐστιν, ἑαυτὸν ἐπιγνώσεται. Τοῦτο δὲ μὴ καθηραμένοις τὸν νοῦν ἀδυνατώτερον ἢ λημῶντι πρὸς τὸν ἥλιον ἀναβλέψαι. Κάθαρσις δὲ ψυχῆς, ὡς ἀθρόως τε εἰπεῖν καὶ ὑμῖν ἱκανῶς, τὰς διὰ τῶν αἰσθήσεων ἡδονὰς ἀτιμάζειν· μὴ ὀφθαλμοὺς ἐστιᾶν ταῖς ἀτόποις τῶν θαυματοποιῶν ἐπιδείξεισιν, ἢ σωματικῶν θείας ἡδονῆς κέντρον ἐναφιέντων, μὴ διὰ τῶν ὠτων διεφθαρμένην μελωδίαν τῶν ψυχῶν καταχεῖν. Ἀνελευθερίας γὰρ δὴ καὶ ταπεινότητος ἕκγονα πάθη **D** ἐκ τοῦ τοιοῦτουδε τῆς μουσικῆς εἶδους ἐγγίνεσθαι πέφυκεν. Ἀλλὰ τὴν ἐτέραν μεταδιωκτέον ἡμῖν, τὴν ἀμείνωτε καὶ εἰς ἀμεινον φέρουσαν, ἢ καὶ Δαβὶδ χρώμενος, ὁ ποιητὴς τῶν ἱερῶν ἁσμάτων, ἐκ τῆς μανίας, ὡς φασι, τὸν βασιλέα καθίστη. Λέγεται δὲ καὶ Πυθαγόραν, κωμασταῖς περιτυχόντα μεθύουσι, κελεύσαι

(65) Antiqui duo libri ἄγοντες.

(66) Colb. tertius πρὸς τὸ σῶμα κοινωνίας. Nec ita multo post Regii primus et secundus cum Colb. tertio ἥδιστα προσῆκεν. Vox ultima deest in aliis mss. atque in vulgatis.

(67) Editi et Colb. tertius εἰς τετραμμένον, in dolium fractum. At Regii secundus et tertius εἰς τετραμμένον, in dolium pertusum: quam scripturam veram esse et genuinam quotidianus loquendi usus

probat. Aliquanto post Colb. tertius φημι δεῖν τοὺς τηλικούτους.

(68) Vocula ἂν addita est ex Colb. tertio. Ibidem editi ἐνδέει. At mss. ἐνδέη. Nec ita multo infra editi τῷ γε ἀληθῶς. Libri veteres τῷ γε ὡς ἀληθῶς.

(69) Paulo aliter legitur in Colb. tertio, nempe hoc modo: αὐτοῦ τὸ σῶμα... γινώσκοντος. Haud longæ editi ἀλλὰ τινος δεῖ. At Reg. tertius et aliter δεῖται.

insaniam, ut aiunt, sedavit ¹⁰. Ferunt etiam Pythagoram, cum in comessatores temulentos incidisset, jussisse tibicinem comessationi præsentem, mutata harmonia, Doricos modos eis canere: ipsos autem ita hoc cantu respuisse, ut, abjectis corollis, pudore suffusi domum revertentur. Alii vero more Corybantum ad tibiam insaniunt ac debacchantur. Ita hoc differt, sanis aut pravis cantilenis aures impleri! Quare eam, quæ nunc viget, musicam minus quam quidvis turpissimum experiri debetis. Pudet me etiam interdicerere, ne suffitus omnis generis, qui olfactui voluptatem asserant, admisceantur aeri, et ne unguentis vos ipsos inficiatis. Quid autem quis dixerit de non perquirendis tactus gustusque voluptatibus, nisi quod cogant eos qui his captandis vacant, ad ventrem et ad ea quæ sub ventre sunt, pecorum more, pronos ac propensos vivere? Uno verbo, totum corpus contemnendum est ei, qui in ipsius voluptatibus quasi in cœno nolit volutari, aut tantum ei indulgendum est, in quantum, inquit Plato, philosophiæ inservit, non longe aliter locutus atque Paulus, qui monet nullam corporis habendam curam ad cupiditatum materiam ¹¹. Etenim qui corporis, ut se optime habeat, curam gerunt, animam autem illo usuram nullius pretii parvipendunt, quid differunt ab iis qui instrumentis aptandis dant operam, artem vero per hæc operantem negligunt? Quapropter ratione plane contraria corpus castigandum est et cohibendum, haud secus ac impetus cujusdam belluæ; atque ii tumultus qui ab ipso in anima excitantur, ratione veluti flagro compescendi sunt, non autem habentis voluptati omnino laxatis negligenda mens est, adeo ut quasi auriga qui ab equis effrenis violenterque agitalis abreptus sit, ducatur. Nec abs re erit Pythagoræ meminisse, qui cum didicisset aliquem ex familiaribus sese et exercitationibus et escis valde admodum saginare, et carnosum reddere: Sic, inquit, non desines graviolem tibimetipsi carcerem exstruere? Unde dicunt et Platonem provenientis a corpore noxæ præscium, insalubrem Atticæ locum Academiam de industria elegisse, ut nimis bonum corporis statum quasi superfluum quamdam vitis feracitatem amputaret. Ego autem corporis habitudinem summe bonam etiam periculosam esse a medicis audivi.

8. Cum igitur nimia illa corporis cura et corpori ipsi inutilis sit, et animæ officiat, ei submittere se et obsequi manifesta fuerit insania. Sed, si hoc continere studeremus, vix aliud quidquam humanum

¹⁰ I Reg. xvi, 23. ¹¹ Rom. xiii, 14.

(70) Pro ἀναπλησθῆναι legitur in Colb. tertio ἀναπληρώσαι. Mox idem ms. τῶν προδήλως αἰσχίστων.

(71) Antiqui tres libri συννευκῶτα, nempe θρέμματα. Alii duo mss. et editi συννευκόςτας.

(72) Editi et mss. non pauci φιλοσοφίᾳ, et sic quoque primum scripserat librarius in Colb. secundo, sed ipse ita emendavit, ut nunc legatur φιλοσοφίας. Ibidem editio Paris. κτωμένου. Editio Ba-

τὸν αὐλητὴν τὸν τοῦ κώμου κατάρχοντα, μεταβαλόντα τὴν ἁρμονίαν, ἐπαυλῆσαι σφισι τὸ Δώριον· τοὺς δὲ οὕτως ἀναπρονῆσαι ὑπὸ τοῦ μέλους, ὥστε, τοὺς στεφάνους βίψαντας, αἰσχυνομένους ἐπανελθεῖν. Ἐτέροι δὲ πρὸς αὐτὸν κορυβαντιῶσι καὶ ἐκβακχεύονται. Τοσοῦτόν ἐστι τὸ διάφορον ὑγιῶς ἢ μοχθηρᾶς μελωδίας ἀναπλησθῆναι (70)! Ὡστε τῆς νῦν δὴ κρατούσης ταύτης ἤττον ἔμειν μεθεκτέον ἢ οὐτινοσοῦν τῶν αἰσχίστων. Ἄτμούς γε μὴν παντοδαπούς ἡδονῆν ὑπέρῃσει φέροντας τῷ ἀέρι καταμιγνύουσι, ἢ μύροις ἐαυτοὺς ἀναχρώννυσθαι, καὶ ἀπαγορεύειν αἰσχύνουσι. Τί δ' ἂν τις εἴποι περὶ τοῦ μὴ χρῆναι τὰς ἐν ἀφῆ καὶ γεύσει διώκειν ἡδονάς, ἢ ὅτι καταναγκάζουσιν αὐταὶ τοὺς περὶ τὴν ἐαυτῶν θήραν ἐσχολακότας, ὥσπερ τὰ θρέμματα, πρὸς τὴν γαστέρα καὶ τὰ ὑπ' αὐτὴν συννευκόςτας (71) ζῆν; Ἐνὶ δὲ λόγῳ, παντὸς ὑπεροπτεῖον τοῦ σώματος τῷ μὴ ὡς ἐν βορβόρῳ ταῖς ἡδοναῖς αὐτοῦ κατορωρύχθαι μέλλοντι, ἢ τοσοῦτον ἀνθεκτέον αὐτοῦ, ὅσον, φησὶ Πλάτων, ὑπηρεσίαν φιλοσοφίᾳ (72) κτωμένου, εἰκότα που λέγων τῷ Παύλῳ, ὅς παραινεῖ μηδεμίαν χρῆναι τοῦ σώματος πρόνοιαν ἔχειν εἰς ἐπιθυμιῶν ἀφορμὴν. Ἡ τί διαφέρουσιν οἱ τοῦ μὲν σώματος, ὡς ἂν κάλλιστα ἔχοι, φροντίζουσι, τὴν δὲ χρησομένην αὐτῷ ψυχὴν ὡς οὐδενὸς ἀξίαν περιορῶσι, τῶν περὶ τὰ ὄργανα σπουδαζόντων, τῆς δὲ δι' αὐτῶν ἐνεργούσης τέχνης καταμελούντων; Πᾶν μὲν οὖν τοῦναντίον κολάζειν αὐτὸ καὶ κατέχειν, ὥσπερ θηρίου τὰς ὀρμὰς, προσῆκε, καὶ τοὺς ἀπ' αὐτοῦ θορόδους ἐγγινομένους τῇ ψυχῇ οἶονεῖ μάστιγι· τῷ λογισμῷ καθικνουμένους κοιμίζειν, ἀλλὰ μὴ πάντα χαλινὸν ἡδονῆς ἀνέντας περιορᾶν τὸν νοῦν, ὥσπερ ἡνίοχον, ὑπὸ δυσσηγιῶν ἵππων ὕβρει φερομένων παρασυρόμενον ἄγεσθαι· καὶ τοῦ Πυθαγόρου μεμνησθαι (73), ὅς, τῶν συνόντων τινὰ καταμαθῶν γυμνασίοις τε καὶ σιτίοις ἐαυτὸν εὖ μάλα κατασαρκούντα, οὕτως ἐφη· Οὐ πάύση χαλεπώτερον σεαυτῷ κατασκευάζων τὸ δεσμητήριον; διὸ δὴ καὶ Πλάτωνά φησι, τὴν ἐκ σώματος βλάβην προἰδόμενον, τὸ νοσῶδες χωρίον τῆς Ἀττικῆς τὴν Ἀκαδημίαν καταλαθεῖν ἐξεπίτηδες, ἵνα τὴν ἄγαν εὐπάθειαν τοῦ σώματος οἶον ἀμπέλου τὴν εἰς τὰ περιττὰ φορὰν περικόπτει (74). Ἐγὼ δὲ καὶ σαλευρὰν εἶναι τὴν ἐπ' ἄκρον εὐξίαν λατρῶν ἤκουσα.

8. Ὅτε τοίνυν ἡ ἄγαν αὐτῆ τοῦ σώματος ἐπιμέλεια αὐτῷ τε ἀλυσιτελῆς τῷ σώματι, καὶ πρὸς τὴν ψυχὴν ἐμπόδιόν ἐστι· τὸ γε ὑποπεπτωκέναι τούτῳ καὶ θεραπεύειν μανία σαφές. Ἀλλὰ μὴ εἰ τούτου

sil. et Regii duo mss. itemque alii duo Colbertini κτωμένους.

(73) Et hic quoque Colb. tertius a reliquis mss. dissidet. Ita igitur in hoc veteri libro legitur, οὐκ ἀγεννὲς καὶ τοῦ Πυθαγόρου μεμνησθαι. Mox ultraque editio οὐ πάύσει. Libri veteres πάύση.

(74) Editio Paris. περικόπτει. At mss. περικόπτει.

γε ὑπερορᾶν μελετήσαιμεν (75), σχολῆ γ' ἄλλο τι τῶν ἀνθρωπίνων θαυμάσαιμεν. Τί γάρ ἐτι χρῆσόμεθα πλούτῳ, τὰς διὰ τοῦ σώματος ἡδονὰς ἀτιμάζοντας; Ἐγὼ μὲν οὐχ ὀρῶ, πλὴν εἰ μὴ, κατὰ τοὺς ἐν τοῖς μύθοις δράκοντας, ἡδονὴν τινα φέροι θησαυροῖς κατορωρυγμένοις ἐπαγρυπνεῖν. Ὁ γε μὴν ἐλευθερίως πρὸς τὰ τοιαῦτα διακείσθαι πεπαιδευμένος, πολλοῦ ἂν δέοι ταπεινὸν τι καὶ αἰσχρὸν ἔργῳ ἢ λόγῳ ποτὲ προελέσθαι. Τὸ γὰρ τῆς χρείας περιττότερον, κἂν Λύδιον ἢ ψήγμα, κἂν τῶν μυρμηκῶν ἔργον τῶν χρυσοφόρων, τοσοῦτον πλέον ἀτιμάσει, ὅσωπερ ἂν ἦττον προσδέηται· αὐτὴν δὲ δῆπου τὴν χρεῖαν τοῖς τῆς φύσεως ἀναγκαίοις, ἀλλ' οὐ ταῖς ἡδοναῖς ὀριεῖται. Ὡς οἱ γε τῶν ἀναγκαίων ὄρων ἔξω γενόμενοι (76), παρακλησίως τοῖς κατὰ τοῦ πρανοῦς φερομένοις πρὸς οὐδὲν στάσιμον ἔχοντες ἀποθῆναι, οὐδαμοῦ τῆς εἰς τὴν πρόσω φορᾶς ἴστανται· ἀλλ' ὅσωπερ ἂν πλείω προσπεριβάλλωνται, τοῦ ἴσου δέονται ἢ καὶ πλείονος πρὸς τὴν τῆς ἐπιθυμίας ἐκπλήρωσιν, κατὰ τὸν Ἐξηκεστίδου Σόλωνα, ὃς φησι·

Πλούτου δ' οὐδὲν τέρμα πεφασμένοι ἀνδράσι
| κείται.

Τῷ δὲ Θεόγνιδι πρὸς ταῦτα διδασκάλῳ χρηστέον, λέγοντι·

Οὐκ ἔραμαι πλουτεῖν, οὐτ' εὐχομαι, ἀλλὰ μοι εἶη
Ζῆν' ἐπὶ τῶν ὀλλῶν, μηδὲν ἔχοντι κακόν.

Ἐγὼ δὲ καὶ Διογένοους ἀγαμαι τὴν πάντων ὁμοῦ τῶν ἀνθρωπίνων ὑπεροψίαν, ὃς γε καὶ βασιλέως τοῦ (77) μεγάλου ἑαυτὸν ἀπέφηνε πλουσιώτερον, τῷ ἐλαττόνων ἢ ἐκεῖνος κατὰ τὸν βίον προσδεῖσθαι. Ἡμῖν δὲ ἄρα, εἰ μὴ τὰ Πυθίου τοῦ Μουσίου προσείη τέλαντα, καὶ πλέθρα γῆς τόσα καὶ τόσα, καὶ βοσκημάτων ἔσμοι πλείους ἢ ἀριθμῆσαι, οὐδὲν ἐξαρκέσει. Ἄλλ', οἶμαι, προσήκει (78) ἀπόντα τε μὴ ποθεῖν τὸν πλοῦτον, καὶ παρόντος, μὴ τῷ κεκτηθῆναι μᾶλλον φρονεῖν, ἢ τῷ εἰδέναι αὐτὸν διατίθεσθαι. Τὸ γὰρ τοῦ Σωκράτους εὖ ἔχει· ὃς μέγα φρονούντος πλουσίου ἀνδρὸς ἐπὶ τοῖς χρήμασι, οὐ πρότερον αὐτὸν θαυμάσειν εἶπεν, πρὶν ἂν καὶ ὅτι κεχρησθῆναι τούτοις ἐπίσταται πειραθῆναι. Ἡ Φειδίας μὲν καὶ Πολύκλειτος, εἰ τῷ χρυσίῳ μέγα ἐφρόνου καὶ τῷ ἐλέφαντι, ὧν ὁ μὲν Ἥλειος τὴν Δία, ὁ δὲ τὴν Ἥραν Ἀργείοις ἐποίησάτην, καταγελάστω ἂν ἦσθην ἄλλοτριῶν πλούτῳ καλλωπιζόμενοι, ἀφέντες τὴν τέχνην, ὑφ' ἧς καὶ ὁ χρυσοῦς ἡδίων καὶ τιμιώτερος ἀπεδείχθη· ἡμεῖς δὲ, τὴν ἀνθρωπείαν ἀρετὴν οὐκ ἐξαρκεῖν ἑαυτῇ (79) πρὸς κόσμον ὑπολαμβάνοντες, ἐλάττονος αἰσχύνης ἄξια ποιεῖν οἴομεθα; Ἄλλὰ δῆτα πλούτου μὲν ὑπεροψόμεθα, καὶ τὰς διὰ τῶν αἰσθησῶν ἡδονὰς ἀτιμάσομεν, κολακείας δὲ καὶ θωπείας διωξόμεθα, καὶ τῆς Ἀρχιλόχου ἀλώ-

(75) Codices tres μελετήσαιμεν. Editi μελετήσαιμεν.

(76) Editi γινόμενοι. Antiqui tres libri γενόμενοι. Nec ita multo post unus codex Combef. προσπεριβάλλοντα. Alii tres mss. προσπεριβάλλονται. Editi προσπεριβάλλονται. Hoc ipso in loco Colb. tertius tosoῦτου δέονται. Alii mss. et editi τοῦ ἴσου δέονται. Lege Ducæum.

(77) Hoc loco, ut alibi sæpe, videtur de suo aliquid addidisse librarius, qui Colbertinum tertium

esset nobis admirationi. **183** Quid enim jam nobis, si corporis voluptates fastidiamus, opus erit divitiis? Ego quidem non video, nisi, ut in fabulis est draconum, jucundum sit et gratum thesauris defossis invigilare. Multum autem abstulerit, ut qui liberaliter in talibus habere se didicerit, unquam humile quidpiam et turpe factum aut dictum sibi proponat. Quidquid enim superfluum est, et necessitatis modum excedit, sive Lydia arena sit, sive formicarum auriferarum opus, tanto magis aspernabitur, quanto minus indigebit: quippe usum ipsum necessitatibus naturæ metietur, non voluptatibus. Nam qui necessarios terminos excesere, cum jam sibi, more eorum qui in declive feruntur, nihil firmum suppetat, ad quod se recipiant, nusquam ulterius abripi intermittunt: sed quo plura compararint, eo magis opus habebunt paribus, aut etiam amplioribus ad cupiditatem explendam, secundum Execestidæ filium Solonem, qui ait:

Divitiis nullum statuunt mortalia finem
Pectora.

In his etiam Theognide magistro utendum est, qui dicit:

Non amo divitias, non opto: at vivere tantum
Exiguo liceat, nil sit ut inde mali.

Ego autem in Diogene etiam omnium simul humanarum rerum admiror contemptum, qui pronuntiavit se rege magno ditiozem, quod in vita paucioribus quam ille egeret. Nobis autem, nisi Pythii Mysi adsint talenta, nisi sint terræ tot et tot jugera, nisi pecorum greges innumeri, sufficere nihil. Sed tamen, opinor, par est divitias absentes non expetere, nec desiderare: si vero adsint, non magis ob ipsarum possessionem jactare se quam ob scientiam dispensandi easdem. Nam præclarum est illud Socratis, qui divitem quemdam virum magnopere de pecuniis superbientem non prius admiratum se dixit, quam ipsa rei experientia didicisset eum iis uti nosse. Nonne si ob aurum et ebur valde se extulissent Phidias et Polycletus, quorum alter Eleis Jovem, alter Argivis Junonem fecit, essent derisui, quod relicta arte, per quam ipsum etiam aurum jucundius pretiosiusque effectum est, gloriam ex opibus alienis captassent: nos autem, qui virtutem humanam ex se non sufficere ad ornatum putamus, remne verecundia minore dignam facere videbimur? An divitias quidem despiciemus, et illabentes per sensus voluptates habebimus despiciatui, assentationem vero et adulationem prosequ-

codicem exscripsit. Ita enim in hoc legitur, βασιλέως τοῦ μεγάλου τῶν Περσῶν. Notum est magnum illum regem, cujus hic sit mentio, Persarum regem fuisse.

(78) Editi et unus ms. προσήκει. Alii tres mss. προσήκειν. Mox editio Paris. εὖ διατίθεσθαι. Vocula εὖ in nostris sex mss. deest.

(79) Editio Basil. ἐξαρκεῖν ἑαυτῇ. Editio Paris. καὶ ἑαυτῇ. Libri antiqui omnes ἑαυτῇ, sibi non sufficere.

mur, et Archilochi vulpeculæ astutiam versutiamque æmulabimur? Atqui nihil est viro prudenti fugiendum magis, quam ad gloriam vivere, eaque quæ vulgo ac multitudini probantur, spectare, et rectam rationem vitæ ducem non statuere, ita ut licet **184** hominibus omnibus contradicere, et ignominiam ac periculum subire honesti causa oporteat, tamen nihil eorum quæ recta iudicata sunt, invertere velimus. An eum qui non ita affectus est, ab Ægyptio illo sophista aliquid differre dicemus, qui, cum vellet, planta fiebat et bestia, et ignis et aqua, et res omnes? Nam et ipse modo quidem iustitiam laudabit apud eos qui eam colunt: modo vero loquetur pugnantia, ubi iniustitiam probari animadverterit: quod solent adulatōres efficere. Et quemadmodum polypodem aiunt colorem suum in subjectæ terræ colorem mutare, sic ille suam sententiam ex eorum, quibuscum versatur, genio mutabit. Hæc quidem etsi perfectius in nostris libris condiscemus, at certe quantum adumbrandæ nunc virtuti satis est, tantum ex documentis externis rudius delineemus. Qui enim diligenter ex quacunque re utilitatem colligunt, iis quasi magnis fluminibus solent undecunque fieri accessiones multæ. Nam quod dictum est, parvum parvo adjungendum esse, id a poeta non magis de argenti augmento quam de qualibet scientia recte dictum fuisse existimandum est. Bias igitur filio ad Ægyptios abeunti, et percontanti quidnam agendo rem ei gratissimam facturus esset, Viaticum, inquit, si paraveris tibi ad senectutem; virtutem viaticum appellans, exiguis eam terminis circumscribens, quippe qui ejus utilitatem humana vita definerit. Ego autem, etiamsi quispiam proferat in medium senectam Tithoni, sive Arganthonii, sive Mathusakæ illius, qui longissimæ apud nos vitæ fuit, qui annos mille minus triginta vixisse dicitur, etiamsi totum ex quo homines conditi sunt tempus dimetiatur, veluti puerilem sententiam ridebo tum, cum ad prolixum illud et nulli senio obnoxium sæculum respiciam, cujus non est finem ullum mente apprehendere, non magis utique quam immortalis animæ interitum assignare. Ad quod ævum possidendum viaticum ut comparetis, hortor vos, lapidem omnem, ut est in proverbio, mōventes, unde aliqua vobis utilitas ad hoc assequendum accessura sit. Neque vero quoniam difficilia sunt hæc, et laborem requirunt, segnes ac pigri efficiamur: sed memores ejus qui admonuit vitam opti-

(80) Editio Paris. ὅπερ δίκη. Editio Basil. et Reg. tres mss. cum uno Colb. ὅπερ δίκης. Colb. tertius ἡπερ δίκη. Ita emendatus est Colb. secundus, ut nunc habeat ὅπερ δίκης: sed ante emendationem habebat ἡπερ δίκη. Quoquo modo quis leget, erraturum non puto. Aliquanto post mss. duo μεταβάλλεται. Editi et Colb. tertius μεταβαλεῖται.

(81) Editi et Reg. tertius περιγραφόμεθα. Alii tres mss. περιγραφόμεθα. Nec ita multo post editio Paris. τῶν ποταμῶν, κατὰ τὸν Ἡσίοδον, πολλά. Nostri sex mss. τῶν ποταμῶν πολλά. Illud autem, κατὰ τὸν Ἡσίοδον, puto non a Basilio scriptum fuisse, sed ab aliquo erudito homine, qui monere

A πακος τὸ κερδαλέον τε καὶ ποικίλον ζηλώσομεν; Ἄλλ' οὐκ ἔστιν ὁ μᾶλλον φευκτέον τῷ σωφρονούντι τοῦ πρὸς δόξαν ζῆν, καὶ τὰ τοῖς πολλοῖς δοκοῦντα προσκοπεῖν, καὶ μὴ τὸν ὀρθὸν λόγον ἡγεμόνα ποιεῖσθαι τοῦ βίου, ὥστε, κἂν πᾶσιν ἀνθρώποις ἀντιλέγειν, κἂν ἀδοξεῖν καὶ κινδυνεύειν ὑπὲρ τοῦ καλοῦ δέη, μηδὲν αἰρεῖσθαι τῶν ὀρθῶς ἐγνωσμένων παρακινεῖν. Ἡ τὸν μὴ οὕτως ἔχοντα τί τοῦ Αἰγυπτίου σοφιστοῦ φήσομεν ἀπολείπειν, ἧς φυτὸν ἐγίγνετο καὶ θηρίον, ὁπότε βούλοιο, καὶ πῦρ καὶ ὕδωρ, καὶ πάντα χρήματα; Εἶπερ δὴ καὶ αὐτὸς νῦν μὲν τὸ δίκαιον ἐπαινέσεται παρὰ τοῖς τοῦτο τιμῶσι· νῦν δὲ τοὺς ἐναντίους ἀφήσει λόγους, ὅταν τὴν ἀδικίαν εὐδοκιμοῦσαν αἰσθηται, ὅπερ δίκης (80) ἐστὶ κολάκων. Καὶ ὡσπερ φασὶ τὸν πολὺποδα τὴν χροῶν πρὸς τὴν ὑποκειμένην γῆν, οὕτως αὐτὸς τὴν διάνοιαν πρὸς τὰς τῶν συνόντων γνώμας μεταβαλεῖται. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν που κἂν τοῖς ἡμετέροις λόγοις τελειότερον μαθησόμεθα· ὅσον δὲ σκιαγραφίαν τινὰ τῆς ἀρετῆς, τό γε νῦν εἶναι, ἐκ τῶν ἔξωθεν παιδευμάτων περιγραφόμεθα (81). Τοῖς γὰρ ἐπιμελῶς ἐξ ἐκάστου τὴν ὠφέλειαν ἀθροίζουσιν, ὡσπερ τοῖς μεγάλοις τῶν ποταμῶν, πολλαὶ γίνεσθαι πολλαχόθεν αἱ προσθήκαι πεφύκασι. Τὸ γὰρ καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ κατατίθεσθαι οὐ μᾶλλον εἰς ἀργυρίου προσθήκην ἢ καὶ εἰς ἡντιναοῦν ἐπιστήμην ὀρθῶς ἡγεῖσθαι ἔχειν τῷ ποιητῇ προσήκειν. Ὁ μὲν οὖν Βίας τῷ υἱεὶ πρὸς Αἰγυπτίους ἀπαίροντι, καὶ πυνθανομένῳ τί ἂν ποιῶν αὐτῷ μάλιστα κεχαρισμένα πράττοι. Ἐφῶδιον, ἔφη, πρὸς γῆρας κτησάμενος· τὴν ἀρετὴν δὴ τὸ ἐφῶδιον λέγων, μικροῖς ὄροις αὐτὴν περιγράφων, ὅς γε ἀνθρωπίνῳ βίῳ τὴν ἀπ' αὐτῆς (82) ὠφέλειαν ὠρίζετο. Ἐγὼ δὲ κἂν τὸ Τιθωνοῦ τις γῆρας, κἂν τὸ Ἀργανθωνίου λέγη, κἂν τὸ τοῦ μακροβιωτάτου παρ' ἡμῖν Μαθουσάλα, ὃς χίλια ἔτη, τριάκοντα δεόντων, βιώναι λέγεται· κἂν σύμπαντα τὸν ἀπ' οὗ γεγονάσιν ἀνθρώποι χρόνον ἀναμετρή, ὡς ἐπὶ παιδῶν διανοίας γελάσομαι, εἰς τὸν μακρὸν ἀποσκοπῶν καὶ ἀγήρω αἰῶνα, οὗ πέρας οὐδὲν ἐστὶ τῆ ἐπινοῖα λαβεῖν, οὐ μᾶλλον γε ἢ τελευταῖον ὑποθέσθαι τῆς (83) ἀθανάτου ψυχῆς. Πρὸς ὄνπερ κτᾶσθαι παραινέσαιμ' ἂν τὰ ἐφῶδια, πάντα λίθον, κατὰ τὴν παροιμίαν, κινουῦντας, ὅθεν ἂν μέλλῃ τις ὑμῖν ἐπ' αὐτὸν ὠφέλεια γενήσεσθαι· μηδ' ὅτι χαλεπὰ ταῦτα καὶ πόνου δεόμενα, διὰ τοῦτ' ἀποκνήσωμεν· ἀλλ' ἀναμνησθέντας (84) τοῦ παραινέσαντος, ὅτι δεοὶ βίον μὲν ἀριστον αὐτὸν ἕκαστον προαιρεῖσθαι, ἡδὺν δὲ προσδοκᾶν τῇ συνηθείᾳ γενήσεσθαι, ἐγχερεῖν τοῖς βελτίστοις. Αἰσχρὸν γὰρ, τὸν παρόντα καιρὸν προεμέ-

vellet exemplum magnorum illorum fluminum, quibus undelibet accessiones multæ fiunt, ex Hesiodo, *Ἔργ.* v. 359 sq., sumptum esse.

(82) Editio utraque ἐπ' αὐτῆς. At Regii duo et Colb. tertius ἀπ' αὐτῆς. Subinde unus ms. pro λέγη habet λέγοι. Haud longe Reg. tertius et alter παρ' ἡμῖν. Editi παρ' ἡμῶν. Nec ita multo post Colb. tertius παιδῶν διανοῖα.

(83) Colb. tertius ὑπερθέσθαι τῆς.

(84) Antiqui duo libri ἀναμνησθέντας. Statim editi αὐτῶν ἕκαστον. Nostri sex mss. αὐτὸν ἕκαστον. Lege Ducæum.

vous, ὕστερόν ποτ' ἀνακαλεῖσθαι τὸ παρελθόν, ὅτε οὐδὲν ἔσται πλέον ἀνωμένοις (85). Ἐγὼ μὲν οὖν ἀκράτιστα εἶναι κρίνω, τὰ μὲν νῦν εἴρηκα, τὰ δὲ παρὰ πάντα (86) τὸν βίον ὑμῖν ξυμβουλεύσω· ὑμεῖς δὲ, τριῶν ἀβρωστημάτων ὄντων, μὴ τῷ ἀνιάτῳ προσεικέναι δόξητε, μηδὲ τὴν τῆς γνώμης νόσον παραπλήσιαν τῇ τῶν εἰς τὰ σώματα δυστυχησάντων δόξητε. Οἱ μὲν γὰρ τὰ μικρὰ τῶν παθῶν κάμνοντες, αὐτοὶ παρὰ τοὺς ἰατροὺς ἔρχονται· οἱ δὲ ὑπὸ μειζόνων καταληφθέντες ἀβρωστημάτων ἐφ' ἑαυτοὺς καλοῦσι τοὺς θεραπεύοντας (87)· οἱ δὲ εἰς ἀνήκεστον παντελῶς μελαγχολίας παρενεχθέντες οὐδὲ προσίονται προσίονται. Ὁ μὴ πάθητε νῦν ὑμεῖς, τοὺς ὀρθῶς ἔγοντας τῶν λογισμῶν ἀποφεύγοντες.

lapsi sunt, ne accedentes quidem admittunt : quod

A mam ab unoquoque seligendam esse, ac sperare eam consuetudine jucundam redditum iri, optima aggredi par est. Turpe est enim tempus præsens amittere, et elapsum postea revocare, cum nullum amplius dabitur dolentibus. Ego quidem quæ optima esse censeo, partim **185** nunc dixi, partim vobis per omnem vitam suadebo : vos vero, cum tria sint ægritudinum genera, ei quod insanabile est similes ne videamini, neque ostendatis animi morbum, morbo eorum qui corpore ægrotant consimilem. Etenim in valetudine parva qui laborant, ipsi accedunt ad medicos : qui vero morbis majoribus correpti fuere, medicos accersunt ad se ; qui autem in aliquem atræ bilis morbum prorsus immedicabilem caveate ne vobis nunc accidat, si eos qui mente ac

OMIAIA ΚΓ'.

Εἰς τὸν ἄγιον μάρτυρα Μάμαντα.

1. Οὐκ ἀγνοῶ τὸ μέγεθος τῶν ὑπὸ τῆς πανηγύρεως ἐγκωμίων· ἀλλ' ὡς περ τοῦτο ἐπίσταμαι, οὕτω καὶ τῆς ἀσθενείας τῆς ἐμαυτοῦ ἐπαισθάνομαι. Ἡ μὲν γὰρ ὑπόθεσις ἀπαιτεῖ ἀξιόν τι ρηθῆναι : τῶν συνελθόντων καὶ τῆς ἐλπίδος ἧς ἔχουσιν ἐφ' ἡμῖν, καὶ τῆς ὑποθέσεως. Ἐπειδὴ γὰρ ἐπὶ τῇ μεγίστῃ τῶν μαρτύρων ἄγομεν τὴν μνήμην σήμερον, ὀρθὴ πᾶσα διάνοια καὶ ἐμπαράσκευος ἀκοή, εἰπεῖν τι ἀξιὸν τοῦ μάρτυρος προσδοκῶσα, καὶ πόθῳ τῷ περὶ αὐτὸν τὴν ἐκκλησίαν ἐπάγει. Καὶ γὰρ εὐγνώμονες παῖδες μεγάλα ἀπαιτοῦσι : τὰ τῶν πατέρων ἐγκώμια, καὶ οὐκ ἂν καταδέξαιτο ἐν μικρότητι τοῦ λέγοντος κινδυνεύειν τῶν ἐγκωμιαζομένων τὸ μέγεθος. Ὄστε ὅσω μείζων ἢ προθυμία, τοσοῦτον μέγας ὁ κίνδυνος. Τί οὖν ποιήσομεν ; Πῶς δὲ καὶ τὰς ὑμετέρας ἐπιθυμίας ἀποπληρώσομεν, καὶ αὐτοὶ μὴ ἀπέλωμεν ἀσυντελεεῖς τῶν παρόντων ; Παρακαλέσομεν ἐκάστην ψυχὴν, ἃ ἔχουσα ἤλθεν ἐν τῇ μνήμῃ, ταῦτα ἀνακαινίσασαν τῇ διανοίᾳ, οἴκοθεν ἐπισιτισαμένην, τοῖς οἰκείοις ἐφοδίοις ἑαυτὴν εὐφράνας ἀπελθεῖν. Μνήσθητέ μοι τοῦ μάρτυρος, ὅσοι δι' ὀνείρων αὐτοῦ ἀπηλαύσατε· ὅσοι, περιτυγόντες τῷ τόπῳ τούτῳ, ἐσχῆκεσαν αὐτὸν συνεργὸν εἰς προσευχὴν· ὅσοις, ὀνόματι κληθεῖς, ἐπὶ τῶν ἔργων παρέστη· ὅσους ὀδοιπόρους ἐπανήγαγεν· ὅσους ἐξ ἀβρωστίας ἀνέστησεν· ὅσοις παῖδας ἀπέδωκεν ἤδη τετελευτηκότας· ὅσοις προθεσμίας βίου μακροτέρας ἐποίησεν. Πάντα μοι συναγαγόντες, ἐγκώμιον ἐκ κοινοῦ ἐράνου πονήσατε. Ἀλλήλοις **D** διαδότε, ἃ οἶδεν ἕκαστος, τῷ μὴ εἰδότε· ἃ μὴ οἶδε, λαμβανέτω παρὰ τοῦ εἰδότες, καὶ οὕτως ἐκ συνεισφορᾶς ἀλλήλους συνεστήσαντες, ἡμῶν τῇ ἀσθενείᾳ σύγγνωτε.

2. Ταῦτα γὰρ ἐγκώμια μάρτυρος, ὁ πλοῦτος τῶν

(85) Verte, cum nihil angui proderit. MARAN.

(86) Vocem πάντα ex libris veteribus addidimus. Mox. editio Paris. ἀβρωστημάτων ὄντων. Sed vox ὄντων neque in editione Basil., neque in nostris

B

HOMILIA XXIII.

In sanctum martyrem Mamantem.

1. Haud ignoro panegyricorum eorum qui in publico conventu fiunt, difficultatem ac pondus : sed ut hoc scio, ita et debilitatem meam ipse persentio. Causa namque ipsa postulat, ut aliquid dicatur dignum iis qui convenere, et spe quam de nobis concipiunt, et rei argumento. Quoniam enim in maxima celebritate hodie referimus martyrum memoriam, mens omnis erecta est, et auris parata, exspectans ut dignum aliquid martyre illo dicatur, ac ipso illius desiderio concionem cogit. Nam liberi grati magnifica patrum præconia exigunt, nec paterentur eorum quæ laudanda essent magnitudinem ex dicentis tenuitate periclitari. Quapropter quo major est vestra alacritas, eo periculum majus. Quid igitur sumus facturi? Quomodo rursus explebimus desideria vestra, et ipsi non abibimus, re, de qua nunc agitur, infecta? Adhortabimur animum unumquemque, ut quæ in memoria habuit cum huc accessit, ea secum in mente refricet, abscedatque domesticis alimentis enutritus, et suo ipsius viatico exhilaratus. Memineritis velim martyris, quot quot eo in somnis fructi estis. Meminerint omnes, qui hoc in loco constituti, ipsum adiutorem ad precandum habuere : quibus cum operarentur præsto fuit, simul ut nomine vocatus est : quos ex peregrinatione reduxit, quos ex infirmitate erexit, quibus liberos jam vita functos restituit, quibus pro rogavit præfinitum vitæ tempus. Collectis omnibus, ex communi symbolo præconium componite. Communicate inter vos, quæ quisque novit impertiat ignorantibus : quæ ignorat, ab edocto accipiat. Atque ubi sic ex inutuo symbolo alius alium paveritis, imbecillitati nostræ ignoscite.

2. Hæc enim martyris sunt præconia, divitiæ

mss. invenitur.

(87) Codices duo θεραπεύοντας. Haud longe unus codex πάθοιτε. Subinde duo mss. τὸν λογισμὸν. Alii duo mss. et editi τῶν λογισμῶν.